Publicaţie lunară editată de DACIA REVIVAL INTERNATIONAL SOCIETY

DACIA
magazin

Director fondator Dr. Napoleon Săvescu

Nr. 9 - ianuarie 2004

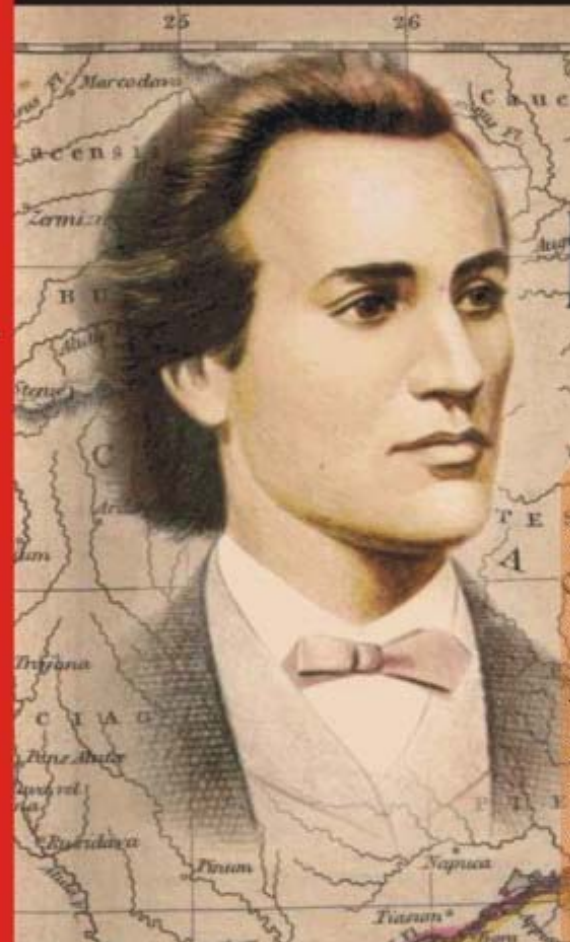

UN ALTFEL DE EMINESCU

Pentru lichidarea unui popor se începe prin a-i altera, a-i şterge memoria: îi distrugi cărţile, cultura, religia, istoria şi apoi vine altcineva şi va scrie alte cărţi îi va da altă religie, altă cultură îi va inventa o altă istorie (de origine latină on slavonă după momentul politic). Între timp poporul începe să uite ceea ce este sau ceea ce a fost, iar cei din jur vor ui tot mai repede limba nu va mai fi decât un simplu element de folclor care, mai devreme sau mai târziu, va muri de moarte naturală. Noile forme istorice vor aduce elemente şi simboluri noi de adorare care le vor îndepărta pe cele vechi. Din vechiul stat spiritual vor rămâne undeva la un etaj inferior al cunoaşterii, numai câteva cuvinte, expresii, tradiţii, impresii, fragmente, nume de localităţi, munţi şi ape fără un înţeles aparent. Formele vechi care cândva, au ocupat valenţa transcendentalului vor fi deplasate de formele noi care vor dicta componenţa şi funcţiile «noului popor» aşa cum s-a întâmplat cu noi.

Dr. NAPOLEON SĂVESCU

DACISMUL CA PATIMĂ

Sumar

Mitologia la români – o incursiune în țara zeului Șaue, a Marii Zeițe Bendis a zeului Gebeleizis și a unuia dintre cei mai mari și mai vestiți dintre zeii antichității, Zamolxis.

Dr. Napoleon Săvescu

pagina: 2

Polemici, o replică pertinentă dată de către reputatul istoric, profesorului Mircea Babeș în urma articolului „Renașterea Daciei?“ publicat în Observatorul Cultural.

conf. univ. dr. G. D. Iscru

pagina: 12

EMINESCU – Pasiunea și credința lui Eminescu față de civilizația strămoșilor săi face din Luceafărul poeziei românești un port drapel în bătălia pentru reașezarea dacilor pe tronul de aur al istoriei.

Vladimir Brilinsky

pagina: 8

Mitul dacic și Dochia în creația eminesciană – legendele strămoșești ale românilor legate de tradiții și obiceiuri dacice își găsesc un loc important în scrierile lui Eminescu.

prof. Gligor Haşa

pagina: 10

Transilvania sau Basarabia – o radiografie pertinentă a evenimentului de la Trianon de la 4 iunie 1920, în care marile puteri europene supervizat Tratatul de pace cu Ungaria

prof. univ. dr. Aurel Preda

pagina: 16

Probleme controversate ale istoriei – miturile zeilor daci, o preocupare pe cât de atractivă, pe atât de laborioasă, redată într-un studiu amplu.

prof. Ionel Cionchin

pagina: 26

Arheologie – o nouă și importantă descoperire în complexul de fortificații din jurul cetății Blidaru din munții Orăștiei.Turnul din locul numit „La Vămi“.

dr. Adriana Pescaru

pagina: 28

COMUNICAT

Membrii societății noastre se alătură campaniei inițiate în România de către ZIUA și Asociația Civic Media pentru eliberarea celor trei deținuți politici încarcerați la Tiraspol: Andrei Ivantoc, Alexandru Lesco și Tudor Petrov-Popa.

Dacia Revival International Society of New York va începe prin a difuza emisiuni pe stația Dacia TV din New York, a scrie despre nerespectarea drepturilor omului în revista *Dacia Magazin*, a lua legătura cu congresmeni americani până la eliberarea celor trei deținuți politici români, acțiunea noastră reprezentând totodată o demonstrație a eficienței unei societăți civile responsabile și a unei coeziuni capabile de a înțelege rolul ce îi revine în astfel de încălcări grosolane a drepturilor omului. Cei trei români de la Tiraspol nu pot fi uitați acolo, de către noi, români din România sau din afara granițelor acesteia.

Considerăm că această acțiune a ziarului *Ziua* merită toată atenția și trebuie popularizată, mai ales acum, când Curtea Europeană a Drepturilor Omului și Parlamentul European au aflat despre situația românilor de la Tiraspol.

Chiar dacă Chișinăul și Moscova privesc situația românilor Andrei Ivantoc, Alexandru Lesco și Tudor Petrov-Popa aparent cu nepăsare criminală, nu trebuie să uităm că Tiraspol nu ar exista ca republică independentă fără sprijinul direct și tendențios al Moscovei, cât și al Republicii Moldova.

Considerăm că opinia publică românească trebuie să acționeze solidar, în felul acesta vom putea contribui eficient la eliberarea celor trei români.

Sugerăm ziarului *Ziua* să deschidă un site, unde toți cei care protestează împotriva încălcării flagrante a drepturilor omului în cazul celor trei români pot să-și scrie numele, adresa și... opinia.

Dr. Napoleon Săvescu
Președinte Dacia Revival of New York

DACIA REVIVAL INTERNATIONAL SOCIETY of NEW YORK
21-26 Broadway, New York, 11106, U.S.A. Tel: (718) 267-7965; Fax: (718) 728-7635
e-mail: Ivantoc Lesco Petrov @dr-savescu.com www.dacia.org/

Istoria neştiută a românilor

NOI NU SUNTEM URMAŞII ROMEI

Dr. Napoleon Săvescu
(continuare)

11. Mitologia la Români – *Ţara Zeului Şaue* –

În anul 1961, cercetătorul clujean N. Vlassa, săpând cam la 20 de km de comuna Tărtăria, la o colină numită Turdaş, găseşte în stratul cel mai de jos al acesteia o groapă umplută cu cenuşă. Pe fundalul ei au fost găsite statuetele unor idoli străvechi, o brăţară de scoici marine şi trei tăbliţe de lut, acoperite cu un scris pictografic, alături de corpul dezmembrat şi ars al unui om matur. Descifrarea tăbliţelor ne aduce în faţa unei scrieri presumeriene şi a unei enigme, „mortul copt". La vechii sumerieni, în cinstea marelui zeu Şaue, preotul principal, la împlinirea anilor de slujit, era ars. Aruncând o privire rapidă pe harta României, în zona Tărtăriei vom descoperi nume ciudate, fără nici un înţeles pentru o persoană neiniţiată, vom găsi ţara zeului Şaue.

D-l P. L. Tonciulescu, în cartea *De la Tărtăria la Ţara Luanei,* publica şi o hartă intitulată „Urmele zeului Şaue", din care citez localităţi şi râuri cu o rezonanţă care aminteşte de acest zeu străvechi, local: satul Şăuleşti pe valea Mureşului, la sud de Turdaş, lângă Tărtăria; puţin mai la nord, tot pe malul stâng al Mureşului, satul Şeusa; ceva mai la nord întâlnim Şeulia de Mureş; undeva mai sus de pârâul Şaulia, afluent al râului Luduş, la confluenţa celor de mai sus avem comuna Şeulia şi satul Şaulita; în judeţul Bihor, comuna Nojorid, avem satul Şauaeu.

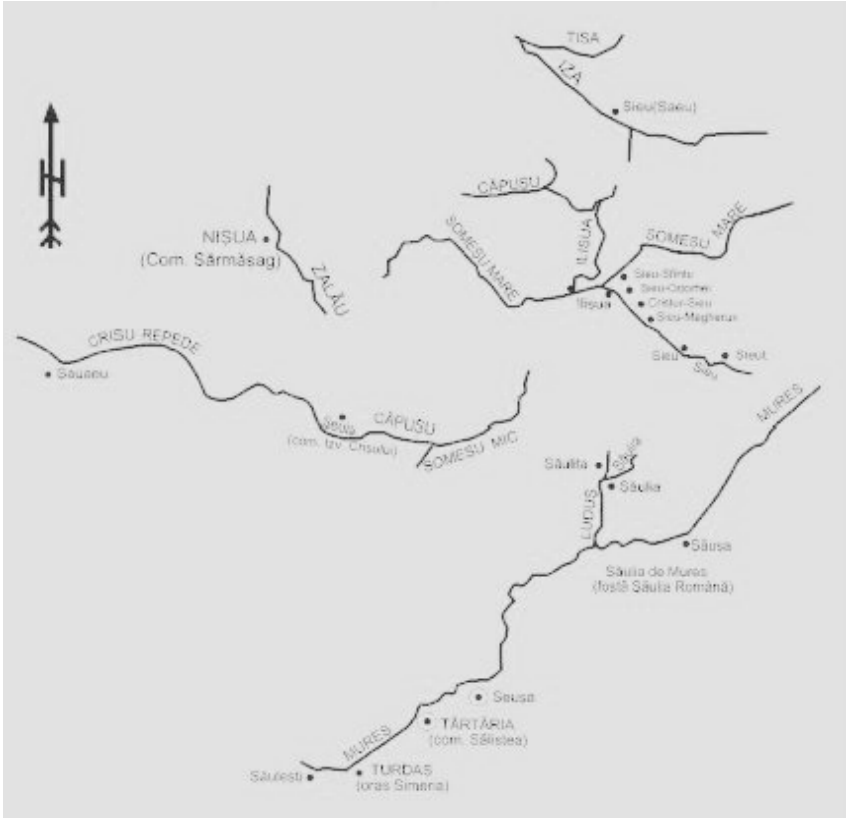

Şi continuând călătoria pe harta României, pe Someşul Mare, pe apele Zalăului, găsim zeci de localităţi şi ape cu nume derivate din ale marelui zeu: satul Ili-şua, râul Şieu, com. Şiuet, Şieu Măgheruţ, Christur-şieu, şieu Odorhei, până şi Şieu-Sfânt.

De acum 7.000 de ani cam atâta ne-a rămas. Oare, în străfundul acestor aşezări, dacă arheologii ar săpa, ar mai căuta, nu s-ar mai descoperi nimic? Oare singurele vestigii lăsate de strămoşii iubitori ai zeului Şaue să fie numai cele de la Tărtăria?

Citind „The living Goddesses", a lui Marija Gimbutas, suntem surprinşi de ce aflăm; cercetătoarea Zsofia Torma (din Orăştie, n.t.) în 1874 a descoperit la Turdaş, lângă Cluj, în Transilvania (nord-vestul României) tăbliţe de lut asemănătoare celor descoperite de clujeanul N. Vlassa, pe care le-a prezentat la un congres internaţional, la Berlin, organizat de Heinrich Schliman, descoperitorul Troiei pelasgice. Dar cine a auzit de această Z. Torma până acum? De ce trebuie să o găsim în cărţile istoricilor americani şi nu în cele româneşti? Cine ne blochează aceste informaţii preţioase pentru mai mult de 100 de ani şi cu ce scop?

De la aceiaşi americani aflăm că Miloje Vasic, 1908-1926, a dezgropat figurine şi vase cu inscripţii asemănătoare la Vinca, lângă Belgrad (zone care au aparţinut până târziu strămoşilor noştri, respectiv până în sec.VI d.H.). în opinia lui Vasic inscripţii asemănătoare se regăseau pe vase de lut din insula Lesbos.

În 1961-1963, Jovan Todorovic descoperă, tot lângă Belgrad, vase şi obiecte de cult cu sute de inscripţii

aparţinând aceleaşi culturi Vinca.

Strachina cu inscripţii de la Gradesnita, Bulgaria de azi, scoate şi ea la iveală aceeaşi scriere presumeriană.

Dar meritul decisiv îi revine lui Nicolae Vlassa, care în anul 1963 îşi impune descoperirea scrisului presumerian.

În sfârşit, tot de la M. Gimbutas aflăm despre „Madona de la Rast", vestul României, Banat, 5.000 d.î.H, descoperită de prof. dr. Gheorghe Lazarovici, acoperită cu inscripţii. (Vezi şi „Epopeea poporului carpato-danubian/cucerirea Sumerului".)

Aleşii lumii

Spaţiul carpato-dunărean a fost leagănul civilizaţiei ariene, care va da lumii cea mai bogată şi variată societate de zei şi o concepţie religioasă preluată aproape de toate religiile lumii. Nicolae Miulescu, în *Dacia - Ţara Zeilor,* descrie o lume mitologică, necunoscută nouă.

În cea mai veche poveste a genezei lumii, cea vedică, se spune: Când zeului suprem i-a plăcut Pământul, el a dat naştere prin a sa respiraţie la şapte zei ai genezei lumii. Conducătorul acestui grup a fost Daksha. Acesta, după ce s-a uitat peste tot pământul, a găsit cel mai frumos loc pe care-l va popula în timpul nopţii cu primii 10.000 de fii ai săi, fiii lui iubiţi, fiii lui aleşi, aleşii lumii. În timpul zilei, el, împreună cu ceilalţi zei, a creat animalele, păsările etc. Dar el, Daksha, va realiza că a uitat să-şi înmulţească fiii, aşa că va crea Femeia. După multe încercări, el va găsi felul cum să-i înmulţească. El, Daksha, este considerat marele zeu al genezei lumii, dar şi zeu al sexului. Fiii lui, dacii, vor trăi pentru un timp în ţara zeilor - Dacia, dar o parte din ei o vor părăsi, pentru a popula lumea. Ei nu o vor uita şi se vor întoarce din când în când pe drumul zeilor, drumul BYK-ului (vezi râul Bîcului - Chişinău şi „drumul Bîcului, Bîcului haiducului" - Dimitrie Cantemir), descris de Upanishada Kanshitaki - în pelerinaj în ţara Dacia, ţara zeilor. Ce ne-a rămas de la ei, veţi întreba? Ne-au rămas localităţi, munţi, văi şi ape cu numele vechilor zei vedici:

1. Om - expresie monosilabică, exprimând suprema invocare a zeului suprem. În nici un templu vedic nu se începe slujba înainte de a se pronunţa această silabă „OM". La noi acasă, în Dacia, noi ne chemăm oameni, avem chiar şi un munte „OM-ul". Aparent, muntele păstrează numele OM potrivit credinţei vedice, care afirma că acolo s-ar fi găsit marele sanctuar vedic.
2. Nagas - reprezintă spiritele rele, un fel de semizei, dragoni. Rămâne păstrat în Nehoi, Negesina etc. Descrierea acestor dragoni se potriveşte cu şarpele-dragon descoperit la Tomis.
3. Kucea-cucea - zeităţi lunare; vezi sate, nume şi localităţi: Cucea, Cuceu, Cucerdea etc.
4. Arka - numele zeului Soarelui la începuturile religiei vedice (mai târziu înlocuit de Mitra, apoi de Surya).
5. Mitra - zeul Soarelui este unul dintre cei mai vedici zei. A fost preluat de creştini. Sf. Demetrie, cât şi Mitro sunt patronii lunii Septembrie. Lângă Oltenita, la Mitreni, au fost descoperite ruinele unui templu „păgân" închinat zeului Soarelui.
6. Surya - numele zeului Soarelui în lumea vedică de mai târziu. Păstrat în numele muntelui Surianu din vatra dacică. Pe harta României se găseşte în mijlocul fiilor săi daci în zona Orăştiei. Surya a fost numită mai târziu şi una dintre fiicele zeului Solar.
7. Tamaşa - zeul întunericului, al ceţurilor dese de pe pământ; păstrat în Tamaş, lângă Bucureşti, Tamaşi-dava, Tamaşifava, Tamaşfalău (lângă Braşov).
8. Tamasna - numele celui de-al patrulea Manu, unul dintre „domni"; vezi localitatea Tamaşa, Tamasaşa (lângă Făgăraş).
9. Mocsa - „Împărăţia lui Mo, principiul dezintegrării; păstrat în numele comunei Mocşa. Zal-mocşa Zamolxis - să fie derivat tot din acesta?
10. Guru - nume dat maeştrilor, profesorilor, învăţătorilor care fac cunoscute scrierile vedice; vezi comuna Guruieni, Gurustan sau „gurueţii", piramidele de pământ de la Şona, Făgăraş; vezi şi Şona împăratul, tatăl Sitrei (Sitroaiei) cu care s-a căsătorit ramanul Rama.
11. Dhrama - zeu al justiţiei şi al principiului dreptăţii; vezi localităţile Dărmăneşti, Darmanesti etc.
12. Cama - zeul iubirii; vezi Comăneşti, Comar, Comana, Comarzana etc.
13. Bharata (Bhara-ta) este numele eroului carpato-danubian care a condus masele de păstori, cucerind valea mijlocie a Indusului. Numele acestuia este păstrat ca Bărătău, cel mai înalt vârf din munţii Baraolt; avem, de asemenea, localităţile Bara, Bărău, Bărăşti etc.
14. Bhuta - spirit rău; vezi Buta, Butoni, Butanu.
15. Agni - zeul focului, al arderilor, numit şi Pavaka, Pria; vezi aşezările Agni-ta, Pava, Pria.
16. Apa (Apaci) - zeiţa apelor binefăcătoare; vezi localităţile Apa, Apalina, Apaşa.
17. Danu - mama ploilor şi a pajiştilor bogate; vezi Danubiu, apa sfântă a vedicilor carpato-danubieni.
18. Ara (Arya) - numele ţinutului notat al poporului „Arian" carpato-danubian. Numele zonei din jurul masivului Rarău, de unde izvorăşte râul Arara, numit Siret. În locul unde a fost Ara acum este un loc numit Ara-ma.

Această moştenire a vechilor vedici, carpato-danubieni, arieni, reprezintă cadrul sacru, spaţiul carpatic, care şi după aproape 7.000 de ani continuă să păstreze nume misterioase pentru văi, munţi şi sate, păstrate din moşi-strămoşi şi al căror înţeles s-a pierdut în negura timpului. Este oare posibil ca o arie geografică determinată, care poartă nume vedice de zei şi urmele acestor zei, să nu trezească nici un interes pentru istoricii şi arheologii noştri? Oare asta să fie pentru totdeauna soarta

poporului nostru: nepăsarea, ştergerea trecutului, uitarea adevăratei lui istorii?

Istoricul grec Herodot spunea despre traci: „...după indieni, neamul tracilor este cel mai mare dintre toate popoarele lumii. Dacă ar avea o singură conducere şi ar fi uniţi în cuget, ei ar fi, după părerea mea, de neînfrânt şi de departe cei mai puternici dintre toate seminţiile pământului.

Tracii poartă multe nume, fiecare după ţinutul în care locuieşte, dar toţi au obiceiuri asemănătoare." Dacă Herodot cunoştea 19 triburi tracice, Strabon a vorbit de 22. Evident, între o atât de mare varietate de triburi, trebuie că au existat şi unele deosebiri religioase, care nu mai pot fi ştiute astăzi.

Neamul tracilor a fost măreţ în antichitate şi vestit atât prin rezistenţa fizică a bărbaţilor, cât şi prin priceperea poporului în general în leacuri ancestrale.

Drept dovadă, filozoful Socrate mărturisea că el a învăţat de la un ucenic al lui Zamolxis un descântec dintre acelea „care-i fac pe oameni nemuritori". Mai târziu, peste secole, Clement Alexandrinul reproşa grecilor că nu sunt originali în civilizaţia lor şi că aceştia au învăţat de la traci formulele descântecelor pentru însănătoşire: „sanas incantationes a thracibulus accepisti".

Divinităţile de mai târziu: Marele zeu Gebeleizis şi marea Zeiţă Bendis

Gebeleizis sau Nebeleizis era divinitatea supremă a tracilor, fulgerul fiind una dintre armele pe care acesta le folosea. El era reprezentat ca un bărbat chipeş, uneori cu barbă. Gebeleizis provoca tunetele şi fulgerele. În unele reprezentări, acesta apare aşezat pe tron, iar în altele, în chip de călăreţ, având în mâna stângă un arc; un şarpe coboară spre capul calului. Mai este însoţit şi de un vultur cu corn. Vulturul ţine în cioc un peşte atunci când simbolizează singur divinitatea amintită, iar în gheare are un iepure. Acest zeu este stăpânul cerului şi al pământului, patronul aristocraţiei militare; el ar putea avea însă atribute uraniene, solare. Zeul cel mare, Gebeleizis, mai este cunoscut şi sub numele de cavalerul trac Derzelas sau Derzis (alţii consideră cavalerul trac ca o apariţie mai târzie, un erou şi nu un zeu). Alteori, zeul apare în ipostază de călăreţ luptător, însoţit de un câine; el poartă o lance pe care o aruncă asupra unui porc mistreţ din fuga calului. Când nu este în ipostaza de luptător ori vânător el are trăsăturile unui călăreţ paşnic purtând în mână o torţă ori un corn al abundenţei; uneori este reprezentat având trei capete (tricefal), asemenea câinelui însoţitor, alteori ca un zeu binecuvântător, având primele trei degete ale mâinii drepte înălţate sau desfăcute, iar celelalte strânse către podul palmei. Apare în mărturiile epigrafice şi numismatice de la Histria şi Odesos (Varna), iar la Limanu (jud. Constanţa) Derzelas apare călare, ca, de altfel, şi în ceramica de la Răcătău şi Zimnicea, tezaurele de la Bucureşti-Herăstrău şi Surcea (jud. Constanţa).

Îl vom întâlni mai târziu în lumea antică la macedoneni „călăreţul macedonean", iar în mitologia greacă sub numele de Zeus. Din Tracia, cultul lui Gebeleizis avea să pătrundă în Asia Mică prin secolul VII î.d.h., unde a fost asimilat de către armeni, devenind divinitatea naţională a acestora, Vahagn sau zeul războiului, vestit pentru curajul cu care omora dragonii. Vahagn era asociat cu trăsnetele şi fulgerele, fiind reprezentat ca un bărbat cu părul şi barba din flăcări, iar „ochii lui erau ca doi sori". În sfârşit, Gebeleizis, sau cavalerul trac care se regăseşte în mitologia altor popoare ca Zeus sau Vanagh, a fost asimilat de către creştini drept... Sfântul Gheorghe!

Carolus Lundius (c.VII, paragraf 1.), preşedintele Academiei de ştiinte din Suedia, la 1687 ni-l citează pe Herodot (lib.IV,c.XCIV) - „Nemuritorii (aşa cum se socoteau geto-dacii a fi fost, n.t.) acţionează în felul următor: ei nu credeau despre ei că mor, ci că acela decedat se duce la Zamolxis pe care oamenii acestui neam îl socoteau acelaşi cu Gebeleizis". El era considerat dătător de odihnă, iar o dată ajuns la el, ei, morţii, vor trăi la egalitate cu Zeul, în tihnă şi linişte, fiind departe de tulburările celor invidioşi.

Şi dacă lucrurile stau aşa, se întreabă acelaşi Carolus Lundius, nu pot întelege cum de s-a ajuns la ideea că trebuie citit nu Gebeleizis, ci Geblietzen, aceasta desemnând pe Jupiter tunătorul.

Divinitatea supremă bărbătească a geto-dacilor, Gebeleizis, cunoscut mai târziu la tracii sub-dunăreni sub numele, probabil grecizat, de Zbelsurdos, are o replică feminină, şi anume pe Marea Zeiţă Bendis. Reprezentările vechi, descoperite în ultima vreme, ne-o înfăţişează sub chipul unei femei cu faţa rotundă, bucălată, cu pomeţi proeminenţi şi cu părul împletit în două cosiţe, ori împărţit în două mari bucle ce-i încadrează faţa. Să fie oare zeiţa Bendis, cu cele două cosiţe blonde lăsate pe spate, precursoarea Ilenei Cosânzene din basmele de mai târziu ale românilor? În anumite situaţii, zeiţa apare încadrată de două animale sacre cervidee sau de un cerb şi un şarpe.

Marea zeiță Bendis era adorată de femeile trace, fiind zeița lunii, pădurilor şi... farmecelor. La Costeşti a fost descoperit un cap al zeiței, iar la Sarmisegetusa săpăturile au scos la iveală un medalion de lut ars (10 cm. în diametru şi 1,5 cm. în grosime), având un bust al zeiței cu tolba de săgeți pe umăr; de asemenea, la Piatra Roşie s-a descoperit bustul ei din bronz, înalt de 14,7 cm. şi lat de 13 cm.

În afară de marele zeu Gebeleizis şi de marea zeiță Bendis, tracii au mai avut şi o zeitate a focului şi vetrei, păzitoare a casei, respectiv zeița Vesta (Hestia, Histia), în cinstea căreia casele tracilor se construiau dreptunghiulare, cu pereții din piatră sau de lemn, podeaua din pământ bătătorit şi acoperişul „în două ape", făcut din țigle roşii (ceramice). Nu departe de Tărtăria, în zona Crişurilor, au fost scoase la lumină şi urmele primelor locuințe de suprafață datând din mileniul V î.d.H., deci cu o vechime de 7.000 de ani! Aceste tipuri de locuințe, care se vor răspândi apoi în toată lumea, erau, se pare, rezultatul unui cult închinat acestei zeițe, pereții având la început rolul de a proteja spațiul sacru în mijlocul căruia se întreținea focul aprins în vatră.

Mileniul IV î.d.H. nu a fost chiar unul norocos pentru noi, ne spun specialiştii, referindu-se la prăbuşirea punții continentale ce lega Europa de Asia Mică, aceasta prăbuşindu-se sub apele Mediteranei, făcând loc unei mări noi, Marea Tracică (Egee), generând şi o mulțime de insule mai mari sau mai mici. Datorită existenței acestei punți terestre de legătură, atât istoricii greci, cât şi alții moderni au admis posibilitatea deplăsării populației trace din zona ponticodunăreană, spre sudul Peninsulei Balcanice şi de acolo, în Asia Mică, în unele regiuni din jurul Mediteranei Răsăritene: Bytinia, Misia, Frigia, Troada, Lidia, etc. Citeam, nu de mult, în „National Geographic", despre oamenii din Balcani care, cu mii de ani înainte ca Moise să fi păşit pe Pământul Sfânt, în vârful Peninsulei Sinai, începeau mineritul cuprului, producând topoare etc. După cum se ştie, soarta acestor populații a fost diferită: unele s-au „rătăcit" printre alte seminții şi s-au „pierdut" cu totul în marea groapă a istoriei care se cheamă „uitarea" - hitiții, de exemplu. Alții au dispărut la mari distanțe, cum este cazul troienilor, supraviețuitori despre care o legendă spune că Eneas tracul i-a călăuzit după „Apocalipsul" cetății Troia până pe valea îngustă a Tibrului, unde aveau să preia în stăpânire cele şapte coline „eterne", dându-le apoi nume tracice, „latine". Şi tot o legendă spune că, între timp, prin spațiul carpatic a apărut un cioban înțelept, Zamolxis, care urma a prelua de la zeița Hestia (sau Vesta) aşa-numitele „legi frumoase" - Codul Beleaginilor.[57]

Zamolxis-Samolses: Un zeu profet sau un profet divinizat

După Joannes Magnus Gothus, în Historia de Omnibus Gothorum Sueonumque Regibus, Roma, 1554, adevăratul lui nume era Samolses şi „el şi-a educat neamul, pe geți, ca prin virtuți să ducă o viață cinstită, dar că este necesar să învețe câte ceva şi din disciplina militară, pentru că omul nu trebuie să se gândească numai la sine, el fiind născut mai ales pentru patrie"- c.XV, şi „de reținut acest adevăr unic şi anume că Geții şi Goții au fost unul şi acelaşi neam şi că s-au mai chemat şi cu numele de Sciți" c.IV.

Bonaventura Vulcanius, 43 de ani mai târziu, în „De literis et lingua Getarum sive Gotharum", Lyon, 1597, nu uita nici el să-l ridice în slăvi.

Persoana care l-a studiat cel mai atent şi competent pe Samolses rămâne, fără nici o îndoială, Carolus Lundius, preşedintele Academiei de Ştiințe a Suediei, care-i dedică cartea „Zamolxis Primus Getarum Legislator" 1687, din care aflăm că primele legi scrise din istoria omenirii le datorăm lui Zamolxis, care aparținea Geților. Noi cunoşteam scrisul cu mult înaintea grecilor, care l-au luat de la noi. Acelaşi om de ştiință suedez ne spune : „Grecul a luat de la Get, punct cu punct, elementul esențial din legislația ateniană, de vreme ce şi cuvintele şi totodată şi faptele vorbesc despre aceasta" c.I.

Şi pentru că tot vorbim despre Goți vs.Geți, cred că este bine să-l reamintim pe Dio Chrysostomus, care în „Getica" vorbea despre Goți ca despre triburi de Geți războinici, încă nesedentarizați, de la gurile Niprului.

Concluzia lui Carolus Lundius, în c.V. : „Nu încape nici o îndoială că pe vremea lui Zamolxis au existat legi scrise".

Dintr-o dată, din niște sălbatici doritori să mai aştepte vreo 500 de ani venirea armatelor romane civilizatoare ne redescoperim nici mai mult nici mai puțin nucleul civilizației lumii !

Dar să vedem ce spun grecii despre noi.

Iată mărturiile lui Herodot despre Zamolxis: „Aşa cum am aflat eu de la elinii care locuiesc pe țărmurile Helespontului şi ale Pontului Euxin, Zamolxis despre care vorbesc, fiind doar un muritor, a fost în Samos robul lui Phytagoras, care era fiul lui Menesarcos. După aceea, ajungând liber, strânse bogății mari şi după ce se îmbogăți se întoarse în patria lui; aici a clădit o casă pentru adunările bărbaților, în care se spune că îi primea şi îi punea pe fruntaşii țării să benchetuiască, învățându-i că nici unul din urmaşii acestora nu va muri, ci va merge într-un loc anume, unde va trăi pururi şi va avea parte de toate bunătățile. În vreme ce săvârşea cele amintite şi spunea lucruri de felul acesta, el a poruncit să i se construiască o locuință subpământeană. Când a fost gata, Zamolxis a dispărut din mijlocul tracilor şi, coborând în locuința lui de sub pământ, a trăit acolo vreme de trei ani. Tracii doreau mult să-l aibă, jelindu-l ca pe un mort. În al patrulea an, el le-a apărut şi astfel, Zamolxis făcu vrednice de credință învățăturile lui. În privința lui Zamolxis şi a locuinței sale subpământene, nici eu nu resping cele spuse, dar nici nu le

dau crezare prea mult; mi se pare însă, că el a trăit cu mulţi ani înainte de Phytagoras. Fie Zamolxis om, ori vreun demon de-ai geţilor, să-i fie de bine".

Cicero (De claris orationibus, qui dicitur Brutus, p.m. 266) însuşi afirma că au existat asemenea poeţi, ba chiar înaintea lui Homer, care l-au cântat pe Zamolxis în poeziile lor festine.

Tot de la C. Lundius aflam că Zamolxis mai era socotit Cronos- vezi şi Herodot, după alţii Saturn sau Attis cel cu un singur ochi, fiul regelui Sangarius din Frigia, căruia i s-a atribuit cultul lui Hercules. Zamolxis a mai fost numit şi Bal, Ballur, Aballur şi Apollo. Cu ideea că el a fost Hyperboreean sunt de acord şi scriitorii antici greci. Citindu-i pe aceşti istorici, nici nu te mai miră când aproape 400 de ani mai târziu le găseşti ideile lor la Nicolae Densuşianu. De fapt, de multe ori m-am întrebat. Oare N. Densuşianu chiar nu i-a citit pe aceştia?

După cum vedem, naiva identificare a zeului Zamolxis cu un sclav al lui Phytagoras devenit liber şi bogat o contestă chiar Herodot. Şi atunci, de ce să o credem noi?... Relatări asemănătoare sunt făcute şi de Hellanicos din Mitilene, de către Platon, de Mnasea (acesta îl consideră pe Zamolxis chiar un Cronos!), de către Diodor din Sicilia, de Strabon mai ales, de Apulleius, de Lucian din Samosata, de Origen, de către Porphyrius (232-304), Iulian Apostolatul, Enea din Gaza, Hesychios din Alexandria. Toţi aceştia au auzit şi vorbit de Zamolxis care a rămas în amintirea oamenilor ca un Zeu al împărăţiei sub-pământene, cum de altfel şi Eminescu îl descrie în poezia „Strigoii".

„Pe un jilţ tăiat în stâncă sta ţeapăn, palid, drept,/ Cu cârja lui în mână, preotul păgân şi drept..."

Pe Zamolxis lituanienii îl preiau ca Zemeulcs, acest nume însemnând pământ, ţară. El este zeul din adâncurile pământului, vegetaţiei, rodniciei, zeul plugarilor şi păstorilor. Dacă Gebeleizis le făgăduia nemurirea sufletului (ritul incinerării morţilor aparţinându-i), Zamolxis le promitea adepţilor săi nemurirea completă, atât a sufletului, cât şi a trupului (ritul înmormântării fiind înhumarea), sufletele credincioşilor continuând să trăiască în regatul zeului subpământean (precum Arald, copilul rege, alături de Maria, regina dunăreană din poezia „Strigoii").

Ideea nemuririi zamolxiene constituia etica tinerilor războinici, „lupii daci" care se bucurau la moarte şi râdeau în faţa acesteia tocmai pentru a-şi arăta nepăsarea faţă de ea şi a ajunge în plaiurile subpământene ale zeului. Aceştia luptau şi mureau veseli sub stindardul „capului de lup", pe care-l vom întâlni şi la macedoneni, ca, de altfel, şi mai târziu, la legiunile „romane", formate din tracii din zonele ocupate de romani.

Sacrificiile umane în scopuri religioase au fost unice în Europa, fiind întâlnite numai la traci. Din acest punct de vedere, interesantă pare asemănarea cu riturile religioase ale civilizaţiei aztece, despre a cărei populaţie Edgar Cayce afirma că ar fi descendentă directă a atlantizilor (locuitorii fostului continent Atlantis, a cărui ultimă porţiune de uscat s-a scufundat în mijlocul Oceanului Atlantic în urmă cu 12.600 de ani). O dată la cinci ani, i se trimitea lui Zamolxis un „sol" Alexandros, care să-i comunice acestuia dorinţele populaţiei. Acesta era aruncat în suliţele ascuţite ale tovarăşilor săi. Dacă avea ghinionul să nu moară imediat, acesta era insultat, batjocorit şi un alt „sol" era „trimis" imediat pentru a duce mesajul zeului subpământean.

În timp ce Zamolxis era un zeu subpământean, Gebeleizis era zeul ceresc. Descoperirile din munţii Orăştiei, cât şi descoperirea marelui sanctuar rotund de la Sarmisegetusa, cu aşezarea ritmică a stâlpilor săi, presupun efectuarea unor observaţii celeste. Săpăturile arheologice făcute sub conducerea clujanului Constantin Daicoviciu au scos la iveală în zona Grădiştea Muncelului (Munţii Orăştiei) nu numai un complex de sanctuare, dar şi un original calendar dacic, precum şi urmele unei scări care probabil conducea la un loc subpământean de cult religios.

De la un înţelept ca Socrate citat de un altul ca Platon, aflăm că Zamolxis a fost, pe lângă medic psihoterapeut, şi mag: o persoană căreia strămoşii noştri îi datorează statutul spiritual, ca fiind cea mai dreaptă şi umană orânduire socială pe care a avut-o lumea antică. Am fost un „stat spiritual", creaţie a celor iniţiaţi de Zamolxis, de către marii preoţi de pe muntele sfânt Kogaion, motiv pentru care hotarele noastre au rămas mereu aceleaşi, chiar dacă de-a lungul timpului au apărut unele suprapuneri de populaţie ori împărţiri teritoriale artificiale. Cum a spus domnul Alexandru Strachină în „Pe urmele strămoşilor uitaţi": „Apa trece, iar noi... rămânem". Este de-a dreptul ciudat cum istoricii noştri îşi pot justifica nepăsarea faţă de toate acestea.

Pentru conturarea unui cult solar la traco-geto-daci, Dr. Mariana Marcu, în „Repere lingvistice arhaice româneşti", menţionează „călăreţul trac" Heros, pomenit şi în Egipt în unele documente epigrafice (ca Herou, fiul Soarelui), iar unii cercetători au susţinut că această divinitate n-ar fi decât o nouă ipostază a lui Horus... Mitul cavalerului trac este greu de înţeles. Uneori, el are în jurul capului un nimb solar, o rozetă cu patru foi. El a fost asimilat de către populaţia greacă, odată cu sosirea acesteia în Peninsula Balcanică, între 1900 - 1400 î.d.H., ca divinitate supremă, Zeus, cunoscut şi sub alte nume, ca Nefelegeretes (de fapt numele grecizat al lui Nebeleizis) - „Cel care adună norii", Ombrios „Zeul ploii", Keraunos - „Cel care fulgeră" şi altele.

Mitul cavalerului trac constituie în tradiţia daco-română, aromână, macedoneană un scenariu aproape canonic al colindelor vechi de iarnă, creştine. C. Cihodaru remarcă surprins că tracii aveau în aprilie „serbările păgâne" ţinute în cinstea eroului trac. Odată cu consolidarea

creştinismului în spaţiul traco-dac, această sărbătoare a fost înlocuită cu cea a Sfântului Gheorghe, sfânt a cărui iconografie a fost inspirată de cea a cavalerului trac. În unele colinde numele Sfântului Gheorghe se schimbă cu cel al lui Iisus, apărând în felul acesta o totală contradicţie între versurile colindului şi momentul în care acesta se cântă, respectiv iarna:

„Pe luncile Soarelui,
Flori vineţitoare de măr.
Grădina cu florile lerui Doamne,
Flori dalbe, flori de măr,
Ler de măr, florile-s dalbe“

Sau:

„... Căluţul lui negru pintenog
Luciu ca un corb
Pă chivara lui tăiată în săgeată,
Pe ochi cam plecată
Ba sulița lui
Duratul de vară,
Fulgerul de seară...“

Oricine poate vedea că în această colindă nu se pomeneşte nimic care ar putea sugera anotimpul rece, ci dimpotrivă, se aminteşte clar despre cel al verii şi, în plus, de „fulgerul de seară“, care era simbolul Zeului trac Gebeleizis.

Şi în alte cicluri de colinde de Crăciun, alături de Soarele personificat apare şi sora cea mare a Soarelui, Salomina. De asemenea, pe mireasa eroului întors de la vânătoare o chema Ileana Daliana sau Lina Melina. Zeul solar la traco-daci era sărbătorit primăvara, aşa cum, de fapt, se precizează şi în colindele de Crăciun, la vremea renaşterii naturii şi a înfloririi „florilor dalbe de măr“[73]. Să nu uităm şi povestea lui MARIAN, mama Florilor de Măr care i-a născut pe 24 decembrie pe cei doi Zamolxis.

Sub influenţa scriitorilor antici care susţin că scrierea a apărut mai întâi la Geţi, Jornades recomanda cu toată convingerea legile scrise ale lui Zamolxis şi Deceneu, Legile Bellagine, vezi şi expunerea lui Bonaventura Vulcanius.

Tot de la Carolus Lundius, capitolul IX, aflăm cele 5 Principii:

1. Primul a fost Dumnezeu, căci el s-a născut înaintea tuturor. El a fost făuritor al cerului şi al pământului şi semănător al tuturor lucrurilor.
2. Dumnezeu domneşte peste toate cele pe care le-a creat, inclusiv peste cugetători.
3. Dumnezeu este acela care hotărăşte cu dreptate în această viaţă răsplăţile şi pedepsele oamenilor.
4. Ideea Dreptăţii Divine nu poate fi înţeleasă de mintea umană.
5. După plecarea din această viaţă, pe toţi ne aşteaptă răsplăţi şi pedepse.

Iar dacă în acest mozaic mitologic pelasgian, trac, geto-dac, cum vrem să-l numim, ne-am redescoperit împreună credinţa uitată în Marele Zeu Gebeleizis, Marea Zeiță Bendis, Zeiţa focului şi a vetrei, Histia, tot nu v-am spus încă nimic daca nu-l menţionăm aici şi pe Marele Zeu al Războiului, Ares. Ovidius (43 î.d.H. - 17 d.H.) aminteşte pe „getul“ care se închina lui Ares, Marte, Zeu al Războiului, iar Virgiliu afirma nici mai mult, nici mai puţin, că „Marte s-a născut în ţara tracilor“. Şi dacă-l mai ascultăm şi pe Iordanes, acesta declara că „geţii l-au adorat întotdeauna printr-un cult foarte sălbatic pe Marte şi jertfele lui erau prizonierii ucişi“. Şi ne mai mirăm că Vlad Tepeş, „Dracula“, cum le place americanilor să-l numească, „trăgea în ţeapă“, de vii, mii de turci într-o zi!... Pe de altă parte, pe Columna lui Traian este prezentat probabil cel mai vechi Zeu al Războiului, crunt şi feroce, care-şi cerea sângeroase sacrificii umane. Aici apare scena torturării prizonierilor romani de către... femeile dace!

În sudul Dunării, populaţia tracică mai sărbătorea şi pe Zeul Viţei-de-Vie, patronul băuturii ameţitoare, preluat în fugă din nou de greci, care, de astă dată, amintesc cu puţin înainte de reîntoarcerea lui Dionysus acasă, în Tracia, că el s-a iniţiat în misterele frigiene, la insistenţele bunicii sale! Nu numai viţa-de-vie era planta favorită a Zeului, ci şi iedera. Frunzele acestei plante, mestecate de adoratori, produceau în aceştia beţia, ba chiar o stare temporară de nebunie. Astfel, nu e de mirare faptul că sărbătoarea cea mai populară a tracilor era dedicată Zeului Viţei-de-Vie, toamna, la culesul viilor şi la storsul strugurilor. Ea avea loc în fiecare an (unii cercetători susţin că ea ar fi avut loc la trei ani). Când vinul fierbea, noaptea avea loc petrecerea propriu-zisă, la lumina torţelor, cu multă risipă din această băutură, petrecere care ţinea până în zorii zilei. Poate de aceea tracii erau poligami. Herodot descrie că fiecare dintre ei ţinea mai multe neveste; când unul dintre ei murea, apărea o mare problemă pentru femeile lui, respectiv trebuia găsită cea care a fost cea mai iubită de defunct şi apoi sugrumată de cea mai apropiată rudă şi îngropată împreună cu bărbatul ei. Celelalte femei încercau o mare durere şi ruşine să nu fie ele alese.

Opus cultului dezmăţat al Zeului Viţei-de-Vie este cultul preotului trac, simbolul vieţii viitoare şi frumoase, dedicat binelui oamenilor şi vieţuitoarelor. Sfinxul de pe platoul Bucegilor reprezenta pentru geţi „Domnul Nopţii“, preluat de către greci sub numele de Orfeus. Autorii antici scriau că Misterele Orfeice se celebrau noaptea. Graţie esoterismului ei, religia geto-tracilor nu era cunoscută profund decât de preoţi şi câţiva iniţiaţi. De aceea, scriitorii greci şi romani nu ne-au lăsat prea multe ştiri în această privinţă.

Dar să revenim la cultul „Domnului Nopţii“, un cult civilizator, un cult al muzicii, care îmblânzea nu numai oamenii, ci şi animalele, potolindu-le pornirile violente, instinctele răufăcătoare. Strabon cunoştea şi alte amănunte despre preoţii sau „profeţii“ pelasgi, anume că aceştia erau oameni atotştiutori, pricepuţi la interpretarea viselor şi a oracolelor, a semnelor Divine şi că locuiau în sălaşuri subterane (Katagoion sau Kagoion).

Despre Orfeus, legendele elene şi romane spuneau că era trac, prinţul kycon-ilor, etnonim apropiat de kogoian. Cetatea natală a lui Orfeus era Dion. El venea din legendarul Kogaion, lăcaş al lui Zamolxis.

Un altfel de Eminescu

DACISMUL CA PATIMĂ A LUCEAFĂRULUI

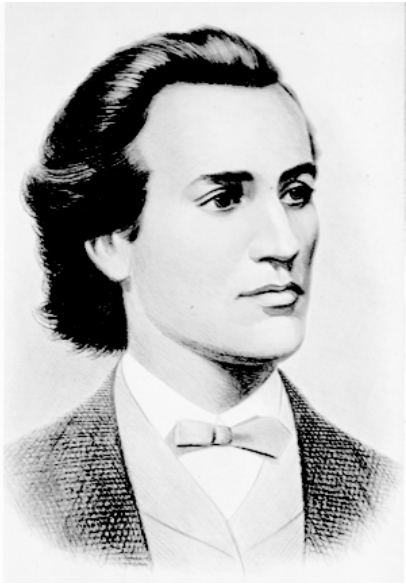

15 ianuarie, mai mult ca oricând trebuie considerată o sărbătoare a spiritualității românești. Poetul nepereche, poet al tuturor poeților, Eminescu și-a clădit întreaga sa operă pe mândria sa, de a fi înainte de toate român. Dincolo de poeziile sale de dragoste, de elegiile sale inegalabile, de poemele de o remarcabilă sensibilitate, dincolo de nativul sau talent în ale condeiului Eminescu și-a cufundat pana în conștiința poporului său cum poate nici unul dintre înaintașii sau urmașii săi nu a făcut-o. Nu o dată, prozatorul sau publicistul Eminescu simte că prin scrisul său trebuie să tragă de mânecă,o conștiință adormită, sau atitudini fățarnice ale celor care conduc neamul său românesc.

Adversar neîmpăcat al falsificării istoriei, al poluării morale și sociale, al veneticilor de aiurea, el își varsă oful scriind. Lipsită în totalitate de sforăitoare și ipocrite discursuri istorice și patriotarde, opera sa pe unele locuri de-a dreptul contagioasă vine din interiorul sau onest, și din conștiința sa curată. Decebal, Zamolxe, Horia, Avram Iancu sunt idolii săi. Crede în ei și în istoria pe care aceștia au zidit-o, cu o patimă cum rar se poate întâlni.

Dacii și spiritualitatea lor marchează profund opera eminesciană. Dragostea de-a dreptul pătimașă față de strămoșii săi daci face ca de câte ori îi amintește, să o facă atît de frumos și cu atîta respect încât te uluiește. Și totul a pornit de la educația pe care a primit-o. De la părinții săi și de la dascălii pe care i-a avut și pe care în mare parte a ajuns să-i divinizeze. Destinul a fost probabil acela care și-a adus și el o contribuție decisivă în creionarea conștiinței celui care avea să devină mult timp după trecerea sa în neființă, poetul nemuritor al românilor. O întâlnire mai mult sau mai puțin întâmplătoare avea cu siguranță să-i sădească în suflet dragostea față de lumea lui Zamolxe.

ÎMBRĂCÂND HAINA LUI NICOLAE DENSUȘIANU

„Curgeau zdrențele pe el. Abia se mai vedea pe la gât un mic rest de cămașă neagră, iar pieptul de sus până jos era gol și cu mare năcaz cerca bietul om să-și acopere pielea cu o jachetă ruptă în toate părțile, zdrențuită de la mâneci până la coate, cu niște simpli pantaloni zdrențuiți din sus și zdrențuiți din jos“.

Așa a apărut Eminescu la 16 ani la Sibiu căutându-și frații care studiau acolo. Străbătuse pe jos, cu tălpile pantofilor legate cu sfoară, drumul de la Alba-Iulia. Întâmplarea făcu în așa fel încât frații lui să fie plecați din Sibiu și singurul său refugiu a fost în casa lui Nicolae Densușianu, cel care a lăsat Istoriei Literaturii Române descrierea de mai sus a lui Eminescu. Acesta îl îmbrăcă în hainele sale și îl găzdui o vreme. Întâlnirea dintre un Densușianu în plină forță, la acea vreme zămislind cu patos și plămădind cu credință cartea sa de căpătâi, „Dacia preistorică“, și tânărul Eminescu, însetat de învățătură, dornic de a prinde tot ce se putea prinde din jurul său, avea să marcheze puternic educația și evoluția sa ulterioară. Numai un cărturar de talia lui Densușianu putea să-i insufle lui Eminescu atâta dragoste și respect față de istoria dacilor.

Sărbătorind în acest ianuarie ziua de naștere a celui care a venit pe lume ca un dar al lui Dumnezeu, reproducem cu bucurie câteva texte din opera eminesciană. Dincolo de frumusețea lor, de patima pe care o simțim la Eminescu de câte ori se referă la înaintașii săi, nu se poate să nu remarcăm, cu tristețe, ce-i drept, actualitatea pe care o au unele dintre ele. Alergând în timp cu mult după ce ele au fost scrise, textele se pliază uneori izbitor cu realitatea noastră cea de toate zilele.

Vladimir Brilinsky

■

Un altfel de Eminescu

Umplerea parlamentului şi a funcţiilor cu noi fanarioţi de proveniență proaspătă, falsificarea vieţii intelectuale şi politice a poporului prin capete de formaţiune hibridă, incapabile de o activitate intelectuală, toate acestea se impun vederii; autohtonul simte că nici limba, nici înclinările, nici maniera lui de-a vedea nu pot fi reprezentate de cranii cu un dram de creier, supus ramolismentului. Studii craniscopice comparative ar fi de folos, şi tineretul Facultăţii de Medicină şi-ar câştiga un merit comparând încăperea cubică a unui craniu în adevăr dacoromânic cu strâmtoarea acelor scorburi găunoase, în care rezidă sterilitatea intelectuală şi perfidia partidului roşu.

Astfel, ţăranul dacic, care trecea în cojoc miţos Dunărea-nghețată în vremea craiului Decebal, avea mai multă perspectivă de viitor pentru limba şi obiceiurile lui şi pentru felul lui de a fi decât ţăranul lui Vodă Carol, care se reîntoarce la vatra sa şi nu mai găseşte nimic din felul lui de a fi, ci numai aşezăminte franţuzeşti, negoţ jidovesc, industrie austriacă, limbă păsărească şi liberali care nu muncesc nimic şi trăiesc din exploatarea ideilor politice

Fanatica iubire a anteluptătorilor blajeni şi a poporului lor pentru Casa de Austria e o dovadă în trecut şi în prezent pentru aserţiunea noastră, că Şincai, Petru Maior şi ceilalţi nu şi-au închipuit niciodată „Daco-România“ într-alt chip decât ca o unire a tuturor provinciilor române sub sceptrul Casei de Austria. Cum că aceeaşi idee bate câmpii în o seamă de capete nu e vina noastră, mai cu seamă nu a celora care au protestat pururea contra experimentelor periculoase, care s-au încercat până acuma cu această idee.

Cât despre limba macedoromânilor, azi e un adevăr cunoscut de toţi faptul că e numai un dialect al limbii dacoromâne şi că n-are a face deloc cu limbile neolatine ale Occidentului. Studiile recente ale lui Miklosich au dovedit-o cu toată evidenţa. Atât dialectul din Istria, cât şi cel macedoromân sunt varietăţi ale limbei dacoromâne, cu mici deosebiri fonologice şi cu mari şi hotărâtoare asemănări.

Ne rămâne numai să admirăm ignoranţa grecilor moderni în privirea istoriei şi etnografiei unor ţări asupra cărora pretind a avea drepturi.

Pe când nu era moarte, nimic nemuritor,
Nici sâmburul luminii de viaţă dătător,
Nu era azi, nici mâne, nici ieri, nici totdeauna,
Căci unul erau toate şi totul era una;
Pe când pământul, cerul, văzduhul, lumea toată
Erau din rândul celor ce n-au fost niciodată,
Pe-atunci erai Tu singur, încât mă-ntreb în sine-mi:
Au cine-i zeul cărui plecăm a noastre inemi?

MEMENTO MORI

Ăsta-i raiul Daciei veche, - a zeilor Împărăţie:
Într-un loc e zi eternă — sara-n altu-n vecinicie,
Iar în altul zori eterne cu - aer răcoros de Mai;
Sufletele mari viteze ale - eroilor Daciei
După moarte vin în şiruri luminoase ce învie —
Vin prin poarta răsăririi care-i poarta de la rai.

Frumos au ars în flacări prinosul de pe vatră
Pe când intrară oaspii sub bolţile-i de piatră.
În capul mesei şade Zamolxe, zeul getic,
Ce lesne urcă lumea cu umăru-i atletic.

Deşi poporul român e numeros, lupta lui e disproporţionat de grea, de vreme ce aceşti oameni au sprijin pe străini. Aduşi la putere de Rusia, susţinuţi azi de alianţa austro - germană, vedem pârghiile care-i ridică aşezate în afară, pe când înlăuntru n-avem decât poporul nostru propriu, exploatat cu neomenie, sărăcit, scăzând numeric şi fără o conştiinţă limpede de ceea ce trebuie să facă.

Lupta Moldovei contra numiţilor munteni nu este deci îndreptată contra elementelor istorice ale Ţării Româneşti, ci contra celor neistorice. E o luptă comună, la care tot neamul românesc ia parte în mod instinctiv, cucerind bucată cu bucată bunurile lui naţionale. Azi e limba, pe care aceste stârpituri o prefăcuseră într-o păsărească neînţeleasă, mâine va fi poate organizaţia socială, poimâine biserica şi şcoala, una cîte una. Totul trebuie smuls din mâna acestor oameni cu o înnăscută incapacitate de-a pricepe adevărul şi lipsiţi de posibilitatea patriotismului: totul trebuie dacizat de acum înainte.

Avem apoi deasupra acestui popor o pătură superpusă, un fel de sediment de pungaşi şi de cocote, răsărită din amestecul scursurilor orientale şi occidentale, incapabilă de adevăr şi de patriotism, rasa Caradalelor, pe care moldovenii din eroare o numesc munteni.

Mitul dacic şi Dochia în creaţia eminesciană

Civilizaţia ca panoramă a deşertăciunilor, istoria cu cele două dimensiuni: trecutul glorios şi prezentul decăzut, un prezent prelungit rareori într-un timp optativ, reprezintă două dintre importantele teme ale creaţiei eminesciene, din care s-au alimentat marile creaţii: *Scrisorile, Memento mori, Sarmis, Gemenii, Odin şi poetul, Povestea Dochiei şi ursitorile, Strigoii* şi multe altele. Un loc aparte, privilegiat chiar, cum observa Perpessicius în prefaţa la „Opere alese", îl ocupă dacismul. Dacismul ca problematică reprezintă un timp şi o existenţă eroică, într-o ţară mirifică aflată sub tutela zeului hiperborean Zamolxis, care îl egalează în autoritate pe zeul nordic Odin, alături de care, însuşi sau prin trimisul său, Decebal stă la masă. Preluând mitul dacic, Eminescu sintetizează creator şi original elementele din literatura română paşoptistă şi postpaşoptistă romantică: efemeritatea civilizaţiilor perisate de nemila timpului, soarta schimbătoare şi deşertăciunea lumii (fortuna labilis şi vanitas vanitatum). Dacismul eroic, legendar, se prelungeşte la Eminescu până în evul formării ţărilor române, cu voievozii maramureşeni şi muşatinii legendari. Eminescu caută trecutul în miturile populare din vechile scripturi, din hrisoave şi cronici, cu fascinaţie şi nu cu naivitatea înaintaşilor Costin, Cantemir, Asachi, Heliade Rădulescu sau Bolintineanu, pentru a reconstitui trecutul unui neam de inegalat prestigiu în vechime şi noblеţe, într-o viziune etnogenetică şi ontogenetică, vizând neamul şi fiinţa deopotrivă. În spiritul tragediei greceşti sau shakespeareene, Eminescu se încumeta să scrie o grandioasă epopee dacică, începând cu mitul creaţiei. A se vedea „Visez la basmul vechi al zânei Dochii" sau „Afară-i toamnă", dar şi alte poeme ce stau sub semnul dimensiunii mitice a „veşnicei reîntoarceri", apelând la datele Romei antice, la vis şi la decorul oniric, fără a neglija datele istorice reale. Dacia mitică reprezintă prima vârstă istorică a neamului, scăpată din chingile ciclurilor temporale, pentru a se continua cu vârsta eroică, având ca referinţe ale legendarului personajele din Scrisoarea III, Bogdan-Dragoş, Cornul lui Decebal, fragmentele dramatice despre Muşatini, despre Avram Iancu şi Andrei Mureşanu. În mit, poetul vede cifrul unor semne fără de care rătăcim în istorie. Dacia eminesciană nu cunoaşte barbaria. Raportată fiind la universul latinităţii, ea are o vechime exemplară, simbolizată de „Dunărea bătrână", Carpatul sur şi „magul cititor în semne"; ea este rivala necesară Romei pentru ca aceasta să nu-şi piardă vigoarea; mai este şi zidul de cremene de care se izbesc năvălitorii. În aceasză viziune, Decebal este omul providenţei menit să elibereze neamul de sub blestemul istoriei pentru a-şi recâştiga locul cuvenit în lume (Vezi epilogul piesei „Bogdan-Dragoş"): Cornul lui Decebal cu Sarmizegetusa împietrită în măreţia trecutului („Că nu-s codru, ci cetate / Dar vrăjit eu sunt de mult, / Până când o să ascult, / Răsunând din deal în deal, / Cornul mândru, triumfa! / Al craiului Decebal (...) / Căci la sunetul de corn / Toate-n viaţă se întorn" - Muşatin şi Codrul).

Meditând asupra modului în care Eminescu receptează şi proiectează istoria veche a românilor, ni se pare lucru de mirare că exegeţii operei sale nu au stăruit mai mult asupra unui adevăr, şi anume că numai în „Panorama deşertăciunilor" el este viziunea dialectică a evoluţiei civilizaţiei dacice şi a celei romane. Dacă ultima este privită cu ochi critic şi aciditatea din Scrisori, ca una care şi-a trăit timpul, e coruptă, perimată, sortită pieirii, cealaltă, purificată prin jertfă de sânge, are viitorul din „Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie". Cucerirea romană în Dacia nu i se pare benefică, cuceritorii sunt sortiţi blestemului ca purtători ai relelor, pe când dacii, în frunte cu Decebal, sunt martirii apărători de neam şi datini: „Roma arde şi furtuna chiuind în ea se scaldă / Şi frământă-n valuri roşii marea tulbure şi caldă (...) Vai vouă, romani puternici! Umbră, pulbere şi spuză / Din mărire-vă s-alege! Limba va muri pe buză (...)".

Nu întâmplător, în toate marile poeme având ca substanţă epică dacismul şi etnogeneza (inclusiv ontogeneza), Eminescu face disociere netă între spaţiul şi civilizaţia mediteraneană romană şi lumea hiperboreană de la nord de Dunăre, fluviul care desparte cele două lumi, atât de des amintit sau sugerat. În „Odin şi poetul", ca şi în „Memento mori", zeii Daciei locuiesc în Valhala, împreună cu viteji zei ai nordului germanic şi scandinav. Este interesant de observat că viziunea mitico-istorică a poetului este cea a contemporanilor săi A.D. Xenopol şi Nicolae Densuşianu când este vorba despre civilizaţiile nord şi sud-dunărene, surprinse în două mari momente istorice: migrarea hiperboreenilor traci spre sud şi marea migraţie a hunilor, germanilor, slavilor şi seminţiilor mongolo-turanice. Numai într-o astfel de viziune istorică şi numai gândind cu luciditate asupra marii iubiri a poetului faţă de elementul autohton geto-dac putem înţelege şi stăruinţa cu care el evocă Dacia preistorică, Dacia istorică şi pe mitica Dochia, fiica sau sora lui Decebal,

devenită zeitate feminină supremă a Daciei, numită când Crăiasa, când regina, când zâna. În toate ipostazele, portretul ei fizic întruneşte suma trăsăturilor femeii dace receptate prin izvoare istorice de la Herodot şi Strabon încoace şi sintetizând magistral în „Panorama deşertăciunilor", mai cu seamă în episodul cel mai dezvoltat al raiului Daciei, în care zeiţa, cu pasărea măiastră pe umăr, în luntrea trasă de lebezi coboară bătrânul fluviu: „Peste podul cel uşurel zâna Dochia frumoasă / Trece împletindu-şi părul cel de auree mătasă, / Albă-i ca zăpada noaptea, corpul-i nalt e mlădiet / Aurul pletelor strecoară prin mânuţele de ceară / Şi prin haine argintoase străbat membrele-i uşoare, / Abia podul îl atinge mici picioarele-i de omăt". Nu de puţine ori Dochia, zâna Daciei ferice, e surprinsă în ipostazele zeiţei Diana, alias Bendis, zeiţa vânătorii, pădurilor, vegetaţiei şi izvoarelor; ea are palate de stânci în codri, pe ea o slujesc cerboaicele, cerbii şi zimbrii, păsări măiestre, copile de împăraţi: „Sara sună-n glas de bucium şi cerboaicele albe-n turme / Prin cărările de codru, de pe frunze-uscate umbre / Vin rupând verzile crenge cu tălăngile de gât; / Şi în mijlocul pădurii ocolesc stejarul mare / Pân' din el ompărătească iese albă, zâmbitoare, / Pe-umăr gol doniţa albă-stemă-n părul aurit (...) - Memento mori". De cele mai multe ori apare Dochia ca zeiţă, având toate atributele femeii ideale din erotica eminesciană: „Haina lungă şi albastră e cusută numa-n stele/ Iară albii sâni de neauă strălucesc ca de mărgele / Şi mărgăritare salbă, pe un fir de aur prins (...)". Tot ca zeitate dacică, având atributele lui Bendis, stăpână a turmelor de ciute, cerbi şi zimbri, dar şi a buciumului ca semn al regalităţii, este în finalul superbului poem „Sarmis", menit să devină prolog la „Gemenii" sau la drama „Gemenii": „Din codri singuratici un corn părea că sună / Sălbăticele turme la ţărmuri se adună. / Din stuful de pe mlaştini, din valurile ierbii / Şi din poteci de codru vin ciutele şi cerbii, / Iar caii albi ai mării şi zimbrii zânei Dochii / Întind spre apă gâtul, la cer înalţă ochii".

Fără teamă că forţăm nota, afirmăm că chipul şi atributele hipnotice ale Dochiei sunt şi atributele frumoasei şi nefericitei Tomiris din poemul „Gemenii", poem în care, pe parcursul elaborării, numele personajelor suferă oarecare schimbări. Din păcate, exegeţii, dintre care câţiva şi-au închinat viaţa studierii operei eminesciene, nu au sesizat multiplele ipostaze în care apare această zeitate intrată în panteonul dacismului, pe care convenţional Eminescu o numeşte Dochia, deşi, cu aceleaşi înfăţişări şi atribute, ea este omniprezentă în spaţiul mioritic evocat cu savoare şi patimă. În poemul „Strigoii", spre exemplu, ea este identificabilă cu Fecioara Maria, Dochia, Crăiasa, Regina Dunăreană cu Pruncul, chiar tânăra văduvă din Călin (file de poveste) trimit către un simbolism al etnogenezei, al renaşterii prin jertfă purificatoare, prin încercări şi suferinţe, prin urmaşi. Aşadar, Dochia lui Eminescu şi a poporului român este un personaj mitic provenit din personaj istoric, din speranţele unui popor subjugat, trăitor sute de ani cu speranţa într-un Mesia din casa regală Decebal prin osul princiar Dochia. Din personaj istoric real, ea a devenit cu timpul zeitate perpetuă şi tutelară a unui popor de vânzători, păstori şi agricultori, popor care într-o mie de ani cât au durat migraţiile nu a suferit mai puţin decât poporul lui Israel. O superbă sinteză a acestor ipoteze este poemul „Povestea Dochiei şi Ursitoarele", care versifică şi o parte din tâlcul basmului „Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte". Singur poemul acesta, probă de virtuozitate deprinsă la academia liricii populare, merită un tratat de poetică pentru bogăţia de teme, motive şi simboluri, fără a ne mai referi la generozitatea tropilor. Apar aici în veşminte de o rară prospeţime codrul bătrân, iazul străjuit de tei, motivul peţitului, al gemenilor, al văduvei cu pruncul, etnogeneza ca nuntă, migraţiile şi, apoteotic, hiperbolizarea morţii lui Traian. Că veni vorba, Traian apare sporadic în mitul Dacic, el, cu rare excepţii, fiind cuceritorul, cel care a întrerupt destinul şi evoluţia firească a unui neam.

Decăderea capătă accente de satiră similară cu aceea din partea a III-a a Scrisorii III în „Odin şi Poetul", „poem de o graţie particulară", zice Perpessicius, „în care grandoarea halelor nordice, unde zeii stau la masă cu eroii legendari ai trecutului, este umanizată de ironia cu care, invitat de Odin, bardul nostru stă la taifas cu zeii, cărora le povesteşte de lumea de pitici din care vine", pitici care sunt urmaşii romanilor cuceritori: „-Dară urmaşii acelor romani? - Ce să vorbesc cu ei? Toţi oameni / Pigmei sunt azi pe vechiul glob..., dar ei / Între pigmei toţi sunt cei mai mici - / Mai slabi, mai fără suflet, mai mişei..." La fel îi evocă pe romani şi pe descendenţii acestora în juvenila piesă de teatru „Mira", care precede poemul „Memento mori".

Subtil conducător de istorii şi de istorie naţională, Eminescu ştie de la paşoptişti năravul nostru de a cădea cu uşurinţă de o parte şi de alta a toboganului, declarându-ne când daci, când romani, după cum merg vremurile.

Ne despărţim cu regret de acest demers dacă nu enunţăm ipostaza că până în vremurile de istorie eroică a Muşatinilor şi poate mai încoace pare să fi fost vie prin succesiunea generaţiilor de povestitori de stână sau la focul vetrelor memoria Dochiei, urmaşa lui Decebal. Din mit, din legendă, ea a trecut în literatura cultă a preromantismului românesc, ca să se nemurească în opera marelui Eminescu.

Gligor Haşa

■

În urma articolului Renaşterea Daciei din revista Observator cultural, revistă care apare cu sprijinul Ministerului Culturii, Cultelor şi Patrimoniului Naţional, conferenţiar dr. G. D. Iscru a cerut conducerii revistei un drept la replică, drept garantat de legile în vigoare. Directorul publicaţiei, Ioan Bogdan Lefter, a refuzat publicarea materialului sub motivul că revista este una particulară şi că, nefiind de acord cu cele scrise de G. D. Iscru, nu va da curs cererii de publicare a acestuia.

În consecinţă, revista DACIA MAGAZIN, respectând principiul pluralismului de idei, publică integral acest material, asumându-şi întreaga responsabilitate ce decurge din acest demers.

REDACŢIA DACIA MAGAZIN

„RENAŞTEREA DACIEI?“ DA, RENAŞTEREA DACIEI!

Cu întârziere (din motive obiective) mi-a parvenit ştirea că mult prea europeanul Mircea Babeş (M.B.) a trecut, din nou, la „înaintare“, pentru a-i „dărâma“ pe protocroniştii şi naţionaliştii români. I s-a asigurat şi o logistică îndestulătoare („Observator cultural“/09-15.09.2003, p. 12-15).

Demult, eu nu-mi mai pun întrebarea de ce indivizi ca M. B. şi alţii ca el procedează astfel. Pentru mine, aceasta a devenit o întrebare retorică. Mă concentrez însă asupra răspunsului la altă întrebare: *Cui foloseşte* (de la romani: *Qui prodest?*) o asemenea atitudine?, şi dacă reuşesc să răspund, am rezolvat problema.

Controversa căreia îi este consacrat articolul lui M.B. este mult mai veche, are o importanţă deosebită şi trebuie să fii în temă cu multele veacuri de istorie naţională - nu doar cu „pătrăţica“ în care ai impresia că eşti „mare!“ - pentru a da un răspuns ştiinţific.

Când am început elaborarea cărţii incriminate de M.B. - rod al unei pasiuni declanşate în primul an de facultate, deşi ulterior m-am consacrat altui domeniu -, carte ajunsă în 2003 la cea de-a treia ediţie (*Traco-geto-dacii, naţiunea matcă din Spaţiul carpato-danubiano-balcanic*), nu mi-am făcut iluzii că ea nu va stârni adversitatea unor indivizi pe care, la vremea lui, B.P. Haşdeu i-a numit - ştia el de ce – „ ştiinţificii“. Cartea s-a înscris, fără echivoc, în mişcarea şi în istoriografia dacologică, de o venerabilă vârstă în Spaţiul românesc, în pofida adversităţilor, mişcare şi istoriografie revigorată în ultimii ani de Congresele de Dacologie, 3 până acum, iniţiate de un grup de români din S.U.A., în frunte cu dr. Napoleon Săvescu (este şi cetăţean român!), prin Fundaţia „Dacia Revival Internaţional Society“, al cărei preşedinte este. Dr. Napoleon Săvescu, mai întâi, a şocat lumea „ştiinţificilor“ cu o carte la care chiar nu se aşteptau: *Noi nu suntem urmaşii Romei*, după cum a şocat pe toţi cei „crescuţi“/„formaţi“ în spiritul unei teze false din punct de vedere ştiinţific, - teza romanizării autohtonilor -, teză care, chiar dacă a avut, în Ardeal în primul rând, şi implicaţii colaterale benefice, a însemnat, în fond, *nerecunoaşterea strămoşilor autentici ai naţiunii române: traco-geto-dacii*. Teza, venind mai de departe, în timp, dinspre cercuri vest–europene, a fost consolidată prin învăţaţii „şcolii ardelene“, care, o dată cu învăţătura primită la şcoli iezuite (ca şi unii „cronicari“ ai veacului XVII), au primit, subtil, şi îndoctrinarea celor ce n-au obosit niciodată, cum nu obosesc nici azi să „monitorizeze“ - şi nu din sentimente filoromâneşti! – *Spaţiul atât de armonios, de bogat şi de strategic* de la Carpaţi şi Dunărea de jos. Teza, precum se ştie, a făcut epocă în secolul al XIX–lea în rândul celei mai mari părţi a elitei româneşti, cu influenţe puternice şi în cercuri largi de tineri şi maturi, până la oamenii politici; a avut, în continuare, şi unele consecinţe benefice pe „durată medie“, dar a plasat poporul român într-o „derivă ştiinţifică“, pe o direcţie urmărită de *cei interesaţi*, tot mai grăbiţi să-şi pună odată „piciorul“, mai cu profit, în acest Spaţiu, la concurenţă cu atât de periculosul „Imperiu de la Răsărit“. Căci nu o dreptate istorică pentru români au urmărit şi urmăresc *cei interesaţi*, cum nu urmăresc nici azi, ci propriul lor interes, fie şi cu preţul unei înţelegeri cu amintita autocraţie a ţarilor de ieri şi de azi.

Teza amintită – a „romanizării“ geto-dacilor -, pe lângă esenţa ei neştiinţifică, a beneficiat - şi nu întâmplător! - de o *viziune idilică asupra Imperiului roman*, continuată cu o *viziune idilică asupra Occidentului politic*, viziune care a revenit „în forţă“ la „ordinea zilei“, la mlădiosul glas de „Syrenă“ – ca odinioară, în drama lui Odiseu -, cu consecinţe care s-au văzut şi se văd, dincolo de falsurile prin omisiune şi de „anestezicele“ care s-au administrat şi se administrează „opiniei publice“.

Precum se ştie, *teza romanizării* - niciunde demonstrată la modul serios, ştiinţific! – a cunoscut, în timp, *două variante*, a doua fiind mai „subtilă“, dar mai jignitoare şi mai periculoasă decât prima: – *1.* <u>*Varianta Eutropius*</u> (exterminarea geto-dacilor şi colonizarea Daciei nord-dunărene cucerite în 106 cu un mozaic de grupuri etnice „*ex toto orbe romano*“, astfel încât, acum, „tânărul“ popor român, constituit atunci din acest „mixaj“, devenea efectul unei colonizări, nu urmaş al unor strămoşi ce vieţuiseră aci „de când lumea“! – *2.* Când s-a înţeles că exagerarea lui

Eutropius „nu mai merge“ – nu mai permiteau izvoarele istorice descoperite! -, *cei interesaţi* au „sugerat“ *varianta a doua*, cum se obişnuieşte în tehnica manipulării, aceea a unei „simbioze“ daco-romane, dar „simbioză“ mai la început, căci ea a „evoluat“, practic, în *autoexterminarea geto-dacilor prin „romanizare“*, adică respectivii autohtoni, „primitivi“ cum erau, de bunăvoie şi nesiliţi de nimeni, s-ar fi „topit“, cu trup şi suflet, la „focul“ „civilizaţiei“ romane, devenind, pur şi simplu, romani; „a doua zi“ s-a produs, în cuvânt, şi alternanţa fonetică (*a* înlocuit cu *â*), „tânărul“ popor numindu-se „român“. Cât am fost în „lagărul socialist“ – prin <u>trădarea comisă de Occidentul politic</u>! –, „tânărul“ popor român a mai aşteptat şi aportul slavilor până când şi-a „desăvârşit“ formarea; şi aceasta o acceptaseră savanţii noştri, iar unii o mai amintesc şi azi; după „căderea comunismului“, ne-am debarasat de „aportul slavilor“ şi acum ne aflăm, „curat luminat“, gata să devenim, la mlădiosul glas de „Syrenă“, „occidentali“!

Iată, domnilor, implicaţii de „durată lungă“ ale unei teze neştiinţifice, primită mai întâi ca „sugestie“ – cum se procedează la „casele mari“! -, devenită apoi, pentru unii, obişnuinţă; obişnuinţa, o ştim, e „a doua natură“! ...

Pentru economie de spaţiu lăsăm la o parte alte consideraţii şi discuţii, care ar trebui totuşi făcute/purtate. Revenim la „frontul“ istoric – căci şi acesta este un *front*: *în apărarea adevărului istoric şi, prin el, a interesului naţional!* - şi consemnăm că susţinătorii tezei „romanizării“, au fost şocaţi mai întâi de studiul lui B.P.Hasdeu: „*Perit-au dacii*?, studiu jalon al mişcării şi al istoriografiei dacologice. Şi dacă nu l-au putut contracara – căci nu aveau nici o şansă cât timp a trăit şi a fost sănătos acest savant istoric de cea mai înaltă erudiţie şi de construcţie enciclopedică, au devenit, în continuare, mai atenţi, strângându-şi rândurile, în loji sau în afara lor, pentru a face faţă altor eventuale şocuri similare, dacă vor mai veni.

Al doilea şoc puternic a venit cu Eminescu – „dacul“ şi dacologul Eminescu (chiar dacă, parţial, a rămas oarecum influenţat şi el de o ascendenţă latină). Dar –şi din alte motive –, pe Eminescu, *forţe interesate* l-au scos mai întâi din viaţa civilă, declarându-l nebun, sifilitic, apoi l-au scos din însăşi viaţa lui pământeană. Astfel că n-a mai apucat să scrie „Epopeea dacă“, pe care el a schiţat-o, dar care a rămas la stadiul de proiect (în afara câtorva poeme excepţionale, la care se adaugă aprecierile lui deosebite despre acest „popor de eroi, plin de noblеţe, de amor de patrie şi libertate“, din care a-i fi descendent „n-a fost şi nu va fi niciodată ruşine“, ca şi alte însemnări, cât o operă, în caietele sale: „fiţi voi romunculi, simt în mine dacul“; sau: aici „totul trebuie oarecum dacizat!“), iar „*dacul*“ *şi naţionalistul român Eminescu* a fost chinuit şi în posteritate şi este chinuit şi azi, unii pregătindu-se să-i scoată total opera din cărţile de şcoală.

Următorul şoc puternic putea fi *Dacia preistorică* (1913), a marelui istoric Nicolae Densuşianu (m. 1911), *mare prieten al lui Mihai Eminescu* (între ei este incontestabilă o influenţă reciprocă!). Acesta, după o contribuţie istoriografică de excepţie, răsplătită cu un premiu al Academiei Române (referent i-a fost însuşi B.P. Hasdeu!) şi cu primirea sa în această instituţie de supremă consacrare ştiinţifică, şi-a închinat viaţa, în continuare, *Daciei preistorice*, convins că această carte trebuie scrisă şi rugându-se la Dumnezeu să-l ţină în viaţă până la finalizarea ei. Dar, când era aproape de ultimul punct, a căzut, extenuat fizic. De finalizarea şi pregătirea cărţii pentru editare a primit să se ocupe prietenul său, celebrul medic, pasionat de istorie românească, dr. Constantin Istrati, care i-a semnat şi o amplă *Introducere*.

N. Densuşianu, în *Dacia preistorică*, nu s-a ocupat, se înţelege, de „romanizare“. Dar, studiind tot ce se putea studia atunci în domeniul istoriografiei şi a izvoarelor edite şi inedite, inclusiv rezultatele începuturilor arheologiei; *în plus, faţă de alţii*, a bătut cu pasul aproape întregul spaţiu al „Daciei preistorice“ ca să cunoască la faţa locului multe, ce nu reies din litera scrisă; şi *încă, în plus faţă de alţii,* studiind – cum o numeşte el – „arhiva vie a poporului“, adică izvoarele istorice de tradiţie, adunate prin propria sa anchetă şi depozitate la Academie, precum şi tot ce se publicase în materie de folclor sau de creaţie populară de inspiraţie mitologică; mai departe, *tot în plus faţă de alţii,* punându-şi singur la punct metodologia utilizării tuturor acestor izvoare; făcând, deci, singur toate acestea, *N. Densuşianu a fundamentat o nouă direcţie în elaborarea istoriei naţionale – sau, poate, a adâncit-o, a consolidat-o esenţial*, căci ea fusese deschisă de un Constantin Cantacuzino stolnicul şi de un B. P. Hasdeu.

În acest sens, în principal, prin cartea sa:

1. <u>N. Densuşianu a pus în evidenţă</u> – cu o demonstraţie ce nu poate fi epurată de mărunte limite fireşti decât de cei ce ar reface integral parcursul documentării, la zi! – *străvechimea, autohtonia, originalitatea şi continuitatea civilizaţiei în spaţiul carpato-dunărean* – centrul spiritual/cultic şi politic al „Vechii Europe“, aşa cum a delimitat-o savantul arheolog din S.U.A., lituanianca Marija Gimbutas, de care – *nota bene!* – Mircea Babeş şi cei ca el au „uitat“ şi nu mai vor să ştie! „Pe cale de consecinţă“, cum zic juriştii, reieşea de aici *contribuţia acestei civilizaţii la geneza şi dezvoltarea întregii civilizaţii a Europei,* cu un aport notabil chiar şi în spaţii extraeuropene. Când, mult mai târziu, au fost nominalizaţi în izvoare, *urmaşii direcţi* ai acelor creatori şi purtători de civilizaţie au fost numiţi, pe rând, pe măsură ce au fost cunoscuţi la faţa locului sau prin informaţii indirecte: traci, illiri, geţi, moesi, daci, carpi etc., cu foarte multe nume, dar *unul şi acelaşi neam*, – *vorbind aceeaşi limbă*, având aceeaşi spiritualitate - cu mici diferenţe zonale -, *aceeaşi naţiune*, cu conştiinţă de sine şi cu voinţă politică, ce a condus, treptat, acolo unde s-a putut, în „Vechea Europă“, la constituirea de *State naţionale* (vă rog, nu vă speriaţi, d-lor M.B. &

Comp., revedeți izvoarele şi regândiți istoria!), unele dintre acestea încercând, cu mijloacele timpului, să-şi alăture/să unească şi pe alți frați ai lor sub același sceptru (precum, mai târziu, unii voievozi ai Evului Mediu!), pentru a le fi mai bine şi pentru a înfrunta împreună primejdiile. Acest neam (națiune!), „cel mai numeros după cel al inzilor" (Herodot), va da, în Antichitate, pe cel mai de seamă conducător de oşti, rămas tânărul Alexandru cel Mare, care, poate, a încercat să refacă un drum al strămoşilor, până în Valea Gangelui.

Contribuția națiunii traco-getodace la civilizația altor națiuni au recunoscut-o, încă din Antichitate, autori greci şi latini, apoi mediile populare şi cărturari ai Evului Mediu în Spania (unde „înflorea" mitul getic - vezi Al. Busuioceanu, *Zamolxis*), Germania, țările nordice, după cum am reținut din contribuții științifice mai vechi şi mai noi.

Eu, revăzând izvoare şi lucrări, şi regândind – nu ca un amator, d-le M.B., ci ca un profesionist care a practicat încontinuu şi a predat în facultate critica textelor! -, am „turnat" în cartea mea toate acestea, cu demonstrații unde era cazul, cu trimiterile de cuviință la surse şi la operele în care problema se rezolvase.

2. N. Densuşianu a readus „acasă" o întreagă mitologie ancestrală a spațiului carpatic, ce fusese „monopolizată" ulterior de alte spații culturale, cu prea marea nepăsare a „științificilor" noştri, nepăsare manifestată până la ultima sinteză românească asupra civilizațiilor (O. Drâmba).

3. N. Densuşianu, oarecum depăşindu-şi „câmpul" de cercetare, a readus „acasă", ştiințific, celebrul Tezaur de la Pietroasele, „lăsat" de „științificii" noştri, cu prea mare „larghețe", pe seama goților, goți despre care, mai nou, ni s-a oferit demonstrația că, de fapt, n-au existat ca popor! (G. Gheorghe în noua ediție *Getica* de Iordanes).

Deşi ar mai fi încă multe de evidențiat la N. Densuşianu, tot din motive de economie mă opresc aici, invitându-i pe cei interesați să-mi studieze – dar fără prejudecăți! – cartea atât de incriminată de M.B.

Continuarea pe o asemenea direcție, consolidată de N. Densuşianu, ar fi fost de un mare folos pentru ştiința istorică - şi nu doar pentru cea românească. Dar, cum spuneam, *cei interesați* şi-au strâns rândurile – cu un Dimitrie Onciul la Bucureşti, cu un A.D. Xenopol la Iaşi (care şi-au recunoscut şi chiar au mărturisit incompetența față de N. Densuşianu!), apoi cu alții, până azi, astfel ca *Dacia preistorică* să nu „pătrundă" în Universitate. Dinspre Academie (al cărei strălucit membru a fost N. Densuşianu!) – absentă, în 1911, la înmormântarea celui ce o slujise cu zel! -, lovitura de ciocan (era să zic altfel!) a venit ceva mai târziu, printr-o *exprimare nechibzuită şi neargumentată* nicăieri, a marelui arheolog Vasile Pârvan, în prefața la *Getica* sa. Micimile oamenilor mari! După maestru, apoi, s-a luat întreaga „şcoală Pârvan" - altfel, de un prestigiu recunoscut. Şi vă dau un exemplu, dintr-o mărturisire a d-lui G. Gheorghe (un cercetător serios şi avizat în problemele Antichității românești, dar de care „științificii" nu vor să ştie!), la finalul Congresului al 2-lea de Dacologie. Audiind, cu ani în urmă, o conferință a unui elev preferat al lui Pârvan, dl. G. Gheorghe ne-a spus -, la încheierea ei, s-a apropiat de conferențiar, care amintise în treacăt şi negativ *Dacia preistorică*, întrebându-l: „Domnule profesor, vă rog să mă lămuriți, de ce v-ați exprimat negativ față de *Dacia preistorică*?"' „Domnule – i-a răspuns conferențiarul, cu lejeritate -, dar ea nu merită altă apreciere. Aşa i-a spus şi maestrul nostru Vasile Pârvan!" „-Dar, d-le profesor, a stăruit dl. G. Gheorghe, care studiase cartea, vă rog să mă iertați pentru întrebare. Ați citit cartea?" „-Domnule – a răspuns prompt şi la fel cel întrebat -, dar o asemenea carte nu merită să fie citită!". Fără comentarii! Mai nou, mie personal, un arheolog cu „presă bună", care într-un cadru ştiințific public vorbise negativ la adresa autorului *Daciei preistorice*, întrebându-l eu, în pauză, de ce a făcut-o, mi-a zis, cu aceeaşi „lejeritate": „-Domnule, părerea mea este că atunci când îşi elabora această carte, N. Densuşianu se smintise." Iarăşi fără comentarii.

Ei bine, crezând că în prima parte a articolului său l-a „desființat" din nou pe N. Densuşianu, M.B. s-a năpustit apoi, cum a făcut-o şi în emisiuni TV, asupra celor care, mai nou, au revigorat mişcarea dacologică, aducându-l în prim-plan, unde-i este locul, pe N. Densuşianu, încheind, M.B., prin a-şi dirija „focul concentrat şi încrucişat" asupra d-lui dr. Napoleon Săvescu şi asupra cărții mele: *Traco-geto-dacii ...,* noi fiind, - *magister dixit*! – doi „epigoni" periculoşi ai lui N. Densuşianu.

Pentru a scurta discuția (lăsându-l pe dl. dr. N. Săvescu să-i răspundă personal, cum ştie dânsul, lui M.B.), îi invit pe cei interesați să-mi studieze cartea incriminată, având în față articolul încrâncenatului „pan-european".

Aici sintetizez, ca replică:

1. M.B. îşi revendică, pentru el şi „ai lui" – specialişti, calificați, învățați, savanți, cum îi numeşte -, *„monopolul" adevărului istoric*, disprețuindu-i aristocratic pe toți cei fără „blazon": diletanți, amatori, autodidacți (unii dintre aceştia din urmă capabili de veritabile performanțe, precum este îndeobşte ştiut), precum şi pe unii istorici din alte „sectoare", care au avut „îndrăzneala" să se „uite" în „pătrățica"lui.

2. Apoi, M.B. „ne desființează" cărțile încriminate printr-o avalanşă de aprecieri fals-eseistice, „cum îi vine la gură!", ca şi, mai ales, prin citate scoase din context şi potrivite, printr-o anumită „logică", să conducă la afirmații şi teze „absurde", pe care dr. N. Săvescu şi cu mine le-am fi susținut.

3. Trecând pe alt plan, evidențiez că pe M.B. – evident, şi pe cei cu care „se adună" – îl/îi „deranjează" din nou *protocronismul românesc şi naționalismul românesc.*

Pentru primul „deranjament", reamintesc că şi înainte de 1989, vajnici „disidenți" ai regimului au sărit în haită pe revista „Luceafărul", care „găzduise" ideea (într-un articol de Edgar Papu, un cărturar erudit),

încurajată de Mihai Ungheanu şi de alţii. „Disidenţii“ nu voiau să admită ca noi, românii, să fi fost – vreodată, în vreun domeniu – protocronişti. Toate popoarele puteau să-şi aibă protocroniştii lor – noi însă nu! Or, mişcarea dacologică, acum revigorată, „îndrăznea“ să vină cu protocronisme ale traco-geto-dacilor, „enormităţi“ pe care foştii „disidenţi“, acum „mai la ei acasă“, le interzic cu desăvârşire! Am mai întâlnit aceasta, recent, la un „cirac“, căruia i-am răspuns. Deci, pe linia acestei „interdicţii“, proclamată de foştii „disidenţi“, vine şi *antiprotocronismul lui M.B.*

Privitor la al doilea „deranjament“, şi mai grav, *naţionalismul românesc* – asupra căruia se năpustesc canale media şi colecţii de cărţi finanţate din afară, dar şi de „codiţe“ din interior -, asociat, deliberat, de *cei interesaţi*, cu alte cuvinte menite a-l compromite, precum „şovin“, „comunist“, „extremist“, precizez că *deturnarea deliberată a sensului acestui cuvânt* este mult mai veche. Conştient sau nu, M.B. şi „ai lui“ s-au aflat şi se află în continuare pe „baricada“ pe care i-au atras cei care, deliberat, au deturnat sensul acestui cuvânt aproape sacru. Ei nu mai ştiu sau nu mai vor să ştie sensul lui real.

Naţionalismul, d-le M.B. & Comp., pentru orice Spaţiu naţional, *este cel mai nobil sentiment şi, totodată, cea mai importantă datorie a unui nativ care se revendică de la o naţiune.* Cuvântul se utilizează fără „codiţe“ pestilenţiale, precum: „şovin“, „comunist“, „extremist“. Pentru a-i regăsi *sensul real*, vă invit să aveţi bun-simţ şi, totodată, profesionalism istoric. Şi vă trimit la Eminescu, la toţi cei care au crezut şi cred în el, la o întreagă şi frumoasă discuţie elevată din perioada interbelică, la Mircea Eliade, la George Călinescu şi la Vasile Pârvan etc. *Naţionalismul presupune totodată, absolut obligatoriu, respect, preţuire şi mai ales neagresiune pentru celălat*, pentru celelalte naţiuni. Când aceste sentimente/atitudini lipsesc, nu mai există naţionalism, ci – curat! - şovinism, xenofobie, rasism, „codiţe“ care nu au ce căuta lângă cuvântul naţionalism. Cei care au dat şi încă mai dau unor partide denumirea de naţionalist-socialist (reamintim partidul lui Hitler) au făcut-o sau o fac tot cu scopul de a compromite naţionalismul, legându-l de „adolescenţa“ comunismului.

A formula acuzaţii împotriva naţionalismului, domnilor M.B. & Comp., înseamnă a-i utiliza sensul deturnat – dat de cei interesaţi în mod deliberat – şi, prin aceasta, a te situa în afara interesului naţional, interes care nu se discută ci se afirmă.

Iată, deci, domnilor, pe ce „baricadă“ vă aflaţi!

În ceea ce priveşte forţele oculte (pentru cei avizaţi, nu mai sunt oculte, chiar dacă – o ştim! – pregătesc încă ocult tot ce urmează să „lanseze“!), faţă de care M.B. îmi „descoperă“ o adevărată „obsesie“, dacă el şi „ai lui“ nu ştiu nimic despre aceste forţe, despre nocivitatea extremă a acţiunii lor – de ieri, de azi şi în perspectivă - şi se „mulţumesc“ a se considera „mari“ în „pătrăţica“ lor, această poziţie/atitudine ţine de neînţelegerea pe care ei o manifestă *faţă de valoarea funcţională a istoriei şi a ştiinţei istorice.*

Pentru tot ce eu am afirmat în cartea incriminată de M.B., am făcut şi demonstraţiile cuvenite, unde a fost cazul (şi nu le mai reiau) sau am trimis la lucrări ştiinţifice în domeniu, în care problema era rezolvată.

Aici, în final, nu mai fac decât să reiau, la sumedenia de acuzaţii „punctuale“ pe care mi le aduce M.B., într-un limbaj de încrâncenat, de individ care nu se mai poate controla, doar trei dintre tezele principale la care am subscris sau pe care le-am demonstrat eu însumi, pentru celelalte trimiţând la cartea incriminată de M.B.

- Da, traco-geto-dacii, cu tot ce-i individualizează, prin strămoşii lor din Spaţiul „Vechii Europe“, au fost aici „de când lumea“, devenind cea mai veche naţiune din Europa, cu un aport deosebit la geneza civilizaţiei continentului şi chiar a unor spaţii extraeuropene.

- Da, traco-geto-dacii n-au fost şi n-au putut fi „romanizaţi“ într-o variantă sau alta - vezi mai sus – de un imperiu care i-a agresat cu mari războaie şi cu invazii cvasipermanente timp de 335 de ani (229 î. de Hs. – 106 d. Hs.), iar, după ce le-a ocupat cea mai mare parte a teritoriului, gândul nu i-a stat la „romanizare“, ci la exploatarea sistematică şi jaf, ca la orice imperiu din toate timpurile.

- Da, limba traco-geto-dacilor nu a fost o limbă latină, ci o limbă a lor, traco-geto-dacă, una şi aceeaşi peste tot – evident, cu diferenţe zonale! -, cea mai veche limbă a celei mai vechi naţiuni constituită în Europa, *o limbă–matcă* şi pentru alte limbi ale continentului, limbă care a atras, până la urmă, preţuirea deosebită a marelui poet latin Publius Ovidius Naso, limbă care este *strămoaşa limbii române.* Cum poţi vorbi, d-le M.B., despre „irealitatea unei limbi «carpat-dunărene»?“ Oare autohtonii carpato-dunăreni erau muţi, se născuseră şi trăiau fără limbă? În limbajul lui M.B., necontrolat, datorita dogmelor sale, motivaţiilor şi încrâncenării, acuzaţiile ,,curg“ în neştire, cele mai multe justiţiabile. Dar cine-şi ,,pune mintea“ cu astfel de indivizi? Eu, şi nu numai eu, în cartea incriminată de M. B., am sesizat deriva „ştiinţifică“ în care destui dintre acei „ştiinţifici“ , de-a lungul timpului, au aruncat naţiunea română, aducând-o în situaţia de a nu-şi mai recunoaşte strămoşii autentici. Va veni vremea când vor da seama pentru acestea, în viaţă fiind sau în posteritate. Acum, unii simt că „le fuge pământul de sub picioare“ şi de aceea au devenit furioşi, autoapreciindu-se, cu ostentaţie şi aroganţă, ca unicii purtători ai adevărului istoric.

Îi înspăimântă renaşterea Daciei - şi de aici titlul foarte semnificativ al articolului lui M.B. Cu această spaimă – al cui ecou vă faceţi, domnilor? Cui foloseşte „pledoaria“ Domniilor voastre?

Închei, chemându-i încă o dată pe specialiştii serioşi şi mai ales pe cei cu „coloană“ să-şi facă din mişcarea dacologică o preocupare majoră şi să nu persiste în marea eroare, atât de păgubitoare, a unor înaintaşi. *Avem cu toţi o mare răspundere pe linia valorii funcţionale a ştiinţei istorice, ca şi pe linia interesului naţional.*

Noiembrie 2003,
Conf. univ. dr. G. D. Iscru

TRANSILVANIA SAU BASARABIA

REFLECȚII CONTEMPORANE ASUPRA TRATATULUI DE LA TRIANON

Au trecut mai bine de trei sferturi de veac de la 4 iunie 1920, de când, la Palatul Marelui Trianon de la Versailles, delegații Franței, Marii Britanii, Italiei, SUA, Japoniei, României, Iugoslaviei, Cehoslovaciei şi ai altor state şi-au pus iscălitura pe Tratatul de Pace cu Ungaria.

Prin acest Tratat, ca şi prin cel încheiat cu Austria la Saint-Germain, în 1919, s-a consfințit situația geopolitică nouă în Europa Centrală, ca rezultat al luptei pentru emancipare națională a popoarelor care făcuseră parte din Imperiul multinațional al Habsburgilor.

Din 1920 şi până în prezent, acest Tratat a căpătat diferite calificări, în funcție de interesele şi atitudinea adoptată față de dispozițiile sale. Astfel, a fost caracterizat ca „*un moment politico-juridic de importanță regională*“ (Sextil Puşcariu), „*mijloc de natură a facilita reconcilierea istorică*“ (Nicolae Iorga), „*fapt împlinit pentru România*“ (Robert Lansing, şeful Departamentului de Stat al SUA), „*certificatul mortuar al Ungariei istorice*“ (CA Macartney); recent s-a revigorat caracterizarea făcută acestuia de contele Albert Apponyi, în 1920, în sensul că Tratatul ar reprezenta „*un dictat*“.

Toate aceste calificări, şi în special ultima dintre ele, meritã reținute şi analizate, datorită faptului că Tratatul, în ciuda anilor care s-au scurs de la semnarea lui, continuă să fie considerat drept un document de referință, ale cărui efecte preocupă, în egală măsură, oamenii politici şi specialiştii, indiferent pe ce poziție s-ar afla aceştia.

Analizând contextul politic în care s-a încheiat Tratatul, cât şi conținutul acestuia, vom încerca să formulăm un punct de vedere referitor la temeinicia tendințelor manifestate în ultimul timp în literatura de specialitate, ca şi în luările de cuvânt ale unor oameni politici şi ale unor militari (este vorba de generalul american Wesley Clark, comandantul forțelor NATO care au acționat în Kosovo), care fac din punerea în cauză a Tratatului de la Trianon o adevărată dramă; cu alte cuvinte, vom încerca să răspundem dacă textul acestuia corespunde, în întregime, angajamentelor pe care Marile Puteri şi le-au luat prin Convenția de alianță din 4/17 august 1916 față de România şi, mai ales, dacă conținutul său este în consonanță cu idealul poporului român de întregire națională, exprimat la 1 Decembrie 1918 la Alba-Iulia, în momentul în care s-a hotărât unirea cu Țara a tuturor teritoriilor româneşti aflate sub stăpânire străină.

Prin Convenția de alianță din 4/17 august 1916, semnată de primul-ministru al României şi de ambasadorii la Bucureşti ai Marii Britanii, Franței, Italiei şi Rusiei, se recunoştea dreptul ținuturilor locuite de români aflați sub stăpânire habsburgică de a se uni cu România. Această recunoaştere era fundamentată pe principiul naționalităților.

Este de remarcat că stabilirea frontierei de stat româno-ungare, astfel cum a fost ea decisă de Conferința de la Versailles, se îndepărtează sensibil de la dispozițiile articolului II al Convenției de alianță de la Bucureşti din 1916, care, întărită de garanția celor cinci mari puteri semnatare ale Înțelegerii, ar trebui să urmeze un aliniament ce includea Banatul istoric, Szegedul şi o mare parte a bazinului mijlociu al Tisei.

Cum s-a ajuns la o astfel de situație?

Izolată, ca urmare a defecțiunii ruse pe frontul românesc, rezultat al doborârii țarismului şi instaurării puterii bolşevice, România s-a văzut silită să angajeze tratative cu Puterile Centrale şi, în cele din urmă, să încheie înrobitorul Tratat de pace de la Bucureşti (24 aprilie/7 mai1918). Este evident că încheierea acestui Tratat a fost impusă de faptul că armata română nu mai putea susține de una singură lupta pe frontul de est împotriva armatei germane, net superioară în oameni şi armament; singurul rezultat ar fi fost înfrângerea, cu corolarul în plan politic al dispariției statului român şi a dinastiei socotite de nemți ca formată din trădători ai poporului german.

La Conferința de pace s-a reproşat țării noastre, de către aliați, că, prin încheierea Tratatului de la Bucureşti din 1918 şi prin ieşirea țării noastre din război pentru câteva luni, România şi-ar fi încălcat obligațiile care-i reveneau prin Convenția de alianță din 4/17 august 1916 şi, prin urmare, Antanta nu mai era ținută să-şi respecte, la rândul ei, obligațiile asumate prin Convenție, inclusiv cele privind granița cu Ungaria.

În realitate, Tratatul de la Bucureşti n-a fost niciodată promulgat de şeful statului, regele Ferdinand, în ciuda presiunilor exercitate de Germania, cu toate consecințele juridice ce decurg din aceasta. Mai mult, prin armistițiul semnat în vagonul din pădurea de la Compiegne, de la 11 noiembrie 1918, Germania însăşi a renunțat, între altele, şi la Tratatul de la Bucureşti din 24 aprilie/7 mai 1918.

Pentru aceste considerente, întreruperea ostilităților de către România nu a constituit, din punct de vedere al guvernului român, o încălcare a Convenției de alianță din 1916, cu atât mai mult cu cât în luna octombrie 1918, guvernul român a adresat un ultimatum Germaniei, prin care îi cere evacuarea trupelor de pe teritoriul României în 24 de ore; s-a decretat o nouă mobilizare a armatei române, astfel ca la data încheierii celor două armistiții

cu Germania şi Ungaria, România lupta alături de aliaţi, împotriva Puterilor Centrale.

Cu toate acestea, la semnarea armistiţiului cu Ungaria, la Belgrad, la 1/13 noiembrie 1918, România nu a fost prezentă, ci a fost pusă în faţa faptului împlinit. În schimb, din dispoziţia guvernului român, armata română a respectat condiţiile armistiţiului şi şi-a oprit înaintarea pe linia Mureşului. În acest timp, în Transilvania, la Oradea, s-a format Comitetul Naţional Român, care, la 12 octombrie 1918, a adoptat cunoscuta rezoluţie prin care declara că nu se cunoaşte guvernului maghiar „calitatea de reprezentant al românilor". La 20 noiembrie, după ruperea ultimelor tratative cu guvernul Ungariei, a fost emis de către Comitet Apelul „Către popoarele lumii", prin care se afirma că sub nici o condiţie românii nu mai doresc să trăiască sub stăpânire maghiară şi că, oricare ar fi decizia puterilor lumii, „românii sunt hotărâţi mai degrabă a pieri decât a suferi mai departe sclavia".

La aceeaşi dată s-a hotărât convocarea la Alba-Iulia a Adunării Naţionale, prin care românii urma să hotărască asupra viitorului Ardealului. Prin hotărârea Adunării de la Alba-Iulia s-a proclamat unirea „tuturor teritoriilor locuite de românii din Transilvania, Banat şi Ţara Ungurească cu România". În legătură cu Adunarea Naţională de la Alba-Iulia, merită amintit faptul că după primul război mondial propaganda revizionistă maghiară a vehiculat, în numeroase rânduri, teza conform căreia această hotărâre ar fi fost impusă de „baionetele româneşti".

În realitate, armata română, aşa cum am arătat mai sus, încă de la data semnării armistiţiului de la Belgrad cu Ungaria, îşi oprise înaintarea pe linia Mureşului. Singurii militari care se aflau în acel moment în oraş erau germanii, comandaţi de mareşalul von Mackensen, aflaţi în retragere. Mai mult, armata ungară de sorginte comunistă a fost aceea care, încălcând linia de demarcaţie – stabilită de Conferinţa de pace – între trupele române (aflate pe Mureş şi pe aliniamentele Carpaţilor Apuseni) şi cele maghiare (amplasate pe linia Satu Mare, Oradea, Arad), a atacat armata română.

Concomitent, trupele sovietice au încercat forţarea Nistrului, intenţionând să strângă într-un cleşte România. Armata română a contraatacat la 1 mai 1919 şi, preluând iniţiativa, a atins Tisa, unde s-a şi oprit.

În faţa acestei situaţii care pune în cauză însăşi capitala Ungariei, într-o încercare de a câştiga timp, guvernul comunist al lui Bela Kuhn a declarat oficial la 30 aprilie 1919 că „recunoaşte pretenţiile teritoriale ale Cehoslovaciei, Iugoslaviei şi României".

Revenind, deci, la 1 decembrie 1918, trebuie subliniat că Hotărârea Adunării de la Alba-Iulia exprimă voinţa liberă a românilor din Ardeal de a se uni cu România.

E de remarcat faptul că valoarea hotărârii este superioară celei a Convenţiei din 1916, deoarece exprimă voinţa majorităţii populaţiei din Transilvania şi se întemeiază pe principiul naţionalităţilor. Mai mult, conform statisticilor maghiare din 1910, românii reprezentau 57% din populaţia acestei regiuni, deşi estimări mai realiste consideră că o proporţie de 60-63% ar fi mult mai aproape de adevăr.

Deşi la Paris s-au făcut auzite idei care pledau pentru menţinerea statului austro-ungar, Puterile Aliate au fost puse în faţa faptului împlinit şi nu au avut altă posibilitate decât să ia act de exprimarea voinţei românilor din Transilvania, în baza dreptului de autodeterminare al popoarelor. Conferinţei îi rămânea de stabilit numai frontiera dintre Ungaria şi România. Încă de la începutul lucrărilor pe această temă, a apărut clar faptul că Franţa, Italia şi Marea Britanie nu erau dispuse să accepte ca frontieră linia de demarcaţie convenită de Convenţia de Alianţă din 1916, pe care o garantaseră prin semnarea acestui document.

S-a spus, astfel, că motive obiective, care ţineau de interesul general european, împiedicau realizarea prevederilor din Tratatul din 1916. În acest context, linia frontierei de stat dintre România şi Ungaria a fost stabilită de Comisia teritorială a Conferinţei de Pace. La lucrările Comisiei nu au participat delegaţii români; mai mult, delegaţiei României nu i s-au comunicat date pe parcursul lucrărilor Comisiei.

La 11 iunie 1919, Comisia a comunicat delegaţiilor Cehoslovaciei, Iugoslaviei şi României frontiera stabilită cu Ungaria. În cazul României, frontiera astfel trasată lăsa în afara statului român localităţi în care majoritatea populaţiei era românească, chiar potrivit statisticilor maghiare. De asemenea, Ungariei i-a fost lăsat sectorul de la vărsarea râului Mureş în Tisa.

Astfel, în grija lor de a nu nedreptăţi Ungaria, aliaţii au făcut să rămână în afara graniţelor româneşti 200.000 etnici români, recunoscuţi ca atare la acea dată şi de partea ungară. Prin urmare, Tratatul de la Trianon nu poate fi considerat un dictat care „a nedreptăţit Ungaria".

Dacă reamintim faptul că Ungaria s-a prezentat la Conferinţa de Pace de la Versailles ca o ţară învinsă, avem imaginea completă a situaţiei, cu toate consecinţele politice şi juridice ce decurg de aici.

Ceea ce surprinde, îndepărtându-se de la practica conferinţelor de pace, este modul în care au fost tratate unele state care făceau parte din tabăra învingătorilor, printre care şi România. Astfel, Consiliul Conferinţei a refuzat orice încercare a premierului român I.C. Brătianu de a discuta nu doar traseul frontierei, dar şi modul în care s-a ajuns la stabilirea acesteia. Astfel, R. Lansing, secretar de stat al SUA, arăta că „I. Brătianu ar trebui să înţeleagă bine că această frontieră a fost adoptată şi votată de consiliu". Un punct de vedere mai tranşant exprima lordul Balfon, care sublinia că dl. Brătianu a fost convocat pentru a i se comunica traseul frontierei. Ministrul de Externe britanic a adăugat, în acest context, că „nu poate fi vorba de discutarea liniei de frontieră". Aşadar, nefiind consultată în legătură cu traseul frontierei româno-ungare, România a fost pusă în faţa unui fapt împlinit, acordându-i-se un statut care nu avea nimic comun cu acela al unui stat ce făcea parte din tabăra învingătorilor.

Toate acestea aveau loc în condiţiile în care,

răspunzând reluării ofensivei de către trupele comuniste ungare, la 20 iulie 1919, armata română pătrunde în acelaşi an (la 3 august) în Budapesta, acţiune dictată exclusiv de comandamente de ordin militar. În ciuda disconfortului creat la Bucureşti de configuraţia frontierei româno-ungare, altfel cum a fost stabilită de Conferinţă, nu au existat la acea dată şi până în prezent, în intenţia guvernelor române care s-au succedat, ca şi în rândurile opiniei publice româneşti, dorinţa de a anexa teritorii aflate dincolo de linia de frontieră stabilită prin Conferinţa de la Paris. Dacă problema se pune astfel, ce mai rămâne din dramatizarea pe care unii politicieni unguri sau de aiurea o fac atunci când aduc în discuţie textul Tratatului susmenţionat?

La o analiză obiectivă, Tratatul de la Trianon rămâne un document de referinţă, de natură să asigure stabilitatea în zonă. De altfel, prevederile sale cu privire la graniţa româno-ungară au fost reluate în Tratatele de Pace de la Paris din 1947 cu România şi Ungaria, în sensul reafirmării în textele acestora a frontierei de stat dintre cele două ţări, astfel cum a fost stabilită în 4 iunie 1921.

Tratatul de la Trianon este format din patru părţi, având 364 de articole, plus anexele respective. Atrag în special atenţia părţile a II-a şi a III-a: „Frontierele Ungariei“ şi „Clauze politice europene“, care evidenţiază că la baza acestui tratat au stat principii astăzi în vigoare, şi anume cele privind naţionalităţile şi protecţia minorităţilor. Credem că nu este locul şi timpul să intrăm într-o analiză amănunţită a prevederilor Tratatului de la Trianon, introspecţie care, deşi prezintă un real interes pentru specialişti, nu mai este în totalitate de actualitate. Ne referim, îndeosebi, la partea a IX-a – „Clauze militare, navale, aeriene“, partea a VII-a – „Reparaţiuni“, partea a X-a – „Clauze financiare“ etc. Dispoziţiile lor au reflectat condiţiile militare, economice şi de altă natură pe care învingătorii au înţeles să le impună Ungariei – ţară învinsă -, condiţii incomparabil mai puţin decât cele impuse României, 27 de ani mai târziu, prin Tratatul de pace de la Paris din 1947, în calitatea ei de ţară învinsă în cel de-al doilea război mondial.

Cele mai sus nu impietează asupra valabilităţii Tratatului de la Trianon, semnat la 4 iunie 1920 de către dr. I. Cantacuzino şi Nicolae Titulescu, care chiar acum, după 80 de ani de la acest eveniment, este şi trebuie considerat un document de referinţă, chiar dacă nu a corespuns în întregime aspiraţiilor României din acea vreme. El se prezintă în faţa contemporanilor – şi de aici valoarea lui actuală – ca un veritabil arbitraj înfăptuit de Conferinţa de la Paris, care a decis, ţinând seama de argumentele prezentate de părţile interesate – România şi Ungaria -, o delimitare echitabilă a frontierelor de stat.

TRANSILVANIA SAU BASARABIA

România, la începutul primului război mondial, avea populaţia românească sub dominaţia a două imperii: austro-ungar şi ţarist. Deoarece, dintre cele două imperii, cel austro-ungar dădea semne de dezagregare accentuată, liderii politici români adoptă, după doi ani de neutralitate, pentru coaliţia Antantei (din care făcea parte şi Rusia).

Scopul pentru care România s-a angajat în război a fost necesitatea apărării populaţiei româneşti din Transilvania, Banat, Maramureş şi Bucovina, aşa după cum rezultă din Convenţia secretă dintre România şi Puterile Antantei (4/17 august 1916) şi Declaraţia de război a României faţă de Austro-Ungaria (14/27 august 1916).

Proclamarea drepturilor popoarelor la autodeterminare (vezi declaraţia preşedintelui american W. Wilson) şi punerea în aplicare a acestui principiu prin manifestarea liberă a voinţei popoarelor monarhiei austro-ungare au dus la dezagregarea acestei monarhii. Deci, în virtutea acestui principiu de drept internaţional, românii din Banat, Transilvania, Maramureş şi Bucovina s-au separat de imperiu. Continuarea procesului firesc al libertăţii cehilor, slovacilor, croaţilor, slovenilor, sârbilor s-a materializat prin constituirea propriilor state, iar în cazul românilor, prin proclamarea unirii lor cu statul căruia îi aparţineau.

Armistiţiul încheiat de Ungaria (13 noiembrie 1918) cu Puterile Aliate, prin care s-a fixat linia pe care să se retragă trupele armatei maghiare (pe cursul râului Mureş), s-a realizat fără participarea reprezentanţilor români (Consiliul Naţional Român) sau a guvernului român, pentru ca Ungaria să se erijeze în stăpânitor al teritoriului transilvănean. Mai mult încă, armata sârbă a avut dreptul să ocupe întregul Banat.

Delegaţia ungară la conferinţa de pace şi Tratatul de la Trianon

Forumul păcii din capitala Franţei (1919-1920) nu a fost în situaţia de a crea un stat român întregit. Tratatele de pace nu au făcut altceva decât să recunoască şi să înregistreze în texte de drept internaţional public actele naţiunii române.

Astfel că:

1.Propaganda revizionistă maghiară invocă faptul că Ungaria nu a avut dreptul să-şi apere propriile interese la Conferinţa de Pace şi că a fost tratată ca stat învins.

Dar, formarea unei delegaţii maghiare care să participe la Conferinţă a fost întârziată de demisia guvernului Karoly, tocmai pentru că a refuzat să accepte o zonă de neutralizare dintre armata română şi cea maghiară. După cum se ştie, respectivul guvern a predat puterea comuniştilor. Comuniştii unguri şi bolşevici (din Ucraina şi Rusia) urmăreau unirea forţelor lor pentru a transforma zona cuprinsă între Ungaria-România-Ucraina-Rusia în spaţiu comunist şi a pune în aplicare realizarea revoluţiei mondiale. Doar în aceste condiţii, forumul versaillez a autorizat armata română să-i înfrângă pe comuniştii unguri, ocupând Budapesta, şi să salveze acea parte de Europă de anarhie.

Studiind realitatea evenimentelor legate de negocierea Tratatului de la Trianon, se poate spune că s-a căutat să se dea satisfacţie punctului de vedere maghiar. În spiritul echităţii, fiecare teză a delegaţiei maghiare a fost studiată, analizată, luată în considerare, şi, dacă a fost cazul,

respinsă. Ungaria a predat Conferinței opt note și douăsprezece memorii referitoare la tratamentul ce dorea a-i fi aplicat. A căutat în mod neoficial să atragă Puterile Aliate și asociate de partea cauzei maghiare, oferindu-le mari concesii economice. În schimb, România, deși a luptat de partea Antantei, a fost considerată putere cu interese limitate și nu a beneficiat de un tratament privilegiat. Mai mult decât atât, i s-a condiționat semnarea tratatelor de pace de acceptarea clauzelor cu privire la minorități și a fost obligată să plătească reparații de război ca și statele învinse.

2.Propaganda revizionistă maghiară a susținut teza că popoarele din monarhie nu și-au exercitat opțiunea liberă pentru a fi înglobate în rândul statelor succesoare. Apelarea la acest principiu de drept internațional, la Conferința de Pace, de către reprezentanții Ungariei a fost în totală contradicție cu atitudinea și declarațiile oamenilor politici maghiari, care la sfârșitul primului război mondial au considerat că acordarea votului universal și autodeterminarea popoarelor din Imperiul Austro-Ungar echivala cu o sinucidere politică.

Deliberat, se ignorau actele de voință manifestate de către români, sârbi, croați, sloveni, cehi, exprimate în lunile octombrie și noiembrie 1918, când monarhia dualistă s-a năruit. Românii din Banat, Maramureș și Transilvania, în cadrul plebiscitar al Marii Adunări Naționale de la Alba-Iulia și-au exercitat voința de a face parte din România. Alături de ei, au manifestat aceeași dorință germanii și șvabii din Transilvania și Banat.

3.Propaganda maghiară a contestat caracterul românesc al Transilvaniei și, în acest sens, s-au formulat diferite teze care nu aveau nimic de-a face cu principiile dreptului internațional. S-a susținut superioritatea civilizației ungurilor și germanilor față de români; dreptul istoric al Ungariei asupra Transilvaniei; unitatea economică indestructibilă dintre Transilvania și Ungaria și prezența a diverse naționalități într-o unitate indivizibilă reprezentată de Ungaria; organizarea Transilvaniei ca stat-tampon între România și Ungaria și, nu în ultimul rând, obținerea unor frontiere avantajoase pentru Ungaria (frontiera ar fi urmat să fie prin Munții Apuseni și intrândurile șesului maghiar în Transilvania). Pe rând, aceste teze au fost abandonate de delegația maghiară, deoarece au fost infirmate de realitatea etnică din Transilvania.

Deși Ungaria a dus o politică constantă de maghiarizare în scopul dislocării teritoriilor cu populație nemaghiară, forumul păcii de la Paris a căutat să rezolve pentru totdeauna limitele etnice ale statelor succesorale față de Ungaria și Austria. Pornind de la această realitate și ținând cont și de condițiile economice, politice, geografice și istorice, Comitetul de experți care s-a ocupat de frontiera României cu Ungaria a studiat pe baza statisticilor maghiare și a tezelor contradictorii, formulate de fiecare parte, stabilirea cât mai conformă și mai durabilă a frontierei dintre cele două state. Frontiera de stat a României cu Ungaria s-a trasat la câteva mile vest de orașele Satu Mare, Oradea și Arad, prin care trecea principala linie de cale ferată care lega nordul și sudul Transilvaniei. Frontiera stabilită la Trianon coincidea cu cea etnică văzută de I. Kossuth la 1848 și este sensibil mai la est față de cea stabilită în Convenția din 1916, dintre România și Puterile Aliate și Asociate.

Tratatul de pace dintre Puterile Aliate și Asociate și Ungaria, de la Trianon, din 4 iunie 1920

În preambul se specifică faptul că Tratatul s-a încheiat în baza celor două convenții de armistițiu, una cu Austria (3 noiembrie 1918), cealaltă cu Ungaria (13 noiembrie 1918).

Tratatul are paisprezece părți. Partea a II-a cuprinde reglementarea frontierelor Ungariei cu Austria, statul sârbo-croat-sloven, statul cehoslovac și cu România, așa cum au fost fixate de comisiile de experți, și formarea unei comisii pentru a pune în aplicare tratatul în problema fixării traseului liniei de frontieră.

În art. 45, partea a III-a, „Ungaria renunță în favoarea României la toate drepturile și titlurile asupra teritoriilor fostei monarhii Austro-Ungare situate dincolo de frontierele Ungariei". Prin art. 47, România se angaja „să respecte interesele locuitorilor care diferă de majoritatea populației prin rasă, limbă sau religie". Obligații asemănătoarea avea și Ungaria. În plus, ele aveau caracter internațional și erau plasate sub garanția Societății Națiunilor.

Persoanele care anterior Tratatului făceau parte din monarhia austro-ungară obțineau naționalitatea statului care își exercita suveranitatea pe fostele teritorii ale monarhiei, cu excluderea naționalității maghiare (art. 54-60). O problemă deosebită în epocă a fost determinată de prevederea din Tratat potrivit căreia, persoanele care diferă prin religie și rasă de majoritatea populației de pe teritoriul transferat noilor state, optează pentru altă naționalitate în termen de 6 luni (art. 64) și își alege cetățenia pe care o doresc.

Menționez că acești optanți erau unguri deținători de latifundii și, o dată cu aplicarea reformei agrare în România, au cerut ca lor să nu li se aplice reforma agrară sau să fie compensați în aur la întreaga valoare a pământului, în loc de a li se plăti, așa cum se făcea în cazul proprietarilor români, o parte a valorii în creanțe depreciate. România a susținut că legea trebuie să se aplice egal pentru toți și că nu se făcea nici o excepție.

Această dispută s-a desfășurat prin medierea Societății Națiunilor, pentru ca apoi Ungaria să invoce competența Tribunalului de arbitraj mixt româno-maghiar de la Paris. Pe de altă parte, România, ca și celelalte țări ale Micii Înțelegeri, a legat această problemă de creditarea de către Ungaria a sumei pentru plata reparațiilor. Abia în 1930 s-a încheiat această dispută, prin înființarea Fondului A, cu personalitate juridică, competent să rezolve toate pretențiile ce decurgeau din aplicarea reformelor agrare.

prof. univ. dr. Aurel PREDA

■

DIN VIAȚA DACILOR

ALIMENTAȚIA GETO-DACILOR

Despre alimentația tracilor, precum şi cea a geto-dacilor avem foarte puține informații atât din scrierile autorilor antici, cât şi din cercetările arheologice.

În primul rând, tracii se ocupau cu agricultura şi creşterea animalelor, care le asigurau hrana zilnică. În urma săpăturilor arheologice s-au descoperit oase de păsări, suine, ovicaprine, bovidee şi cabaline.

Bovinele cercetate din punct de vedere osteo-arheologic se plasează pe locul secund ca resturi, cu frecvențe oscilând între 15 – 21%[1]. Având în vedere talia lor specifică relativ mare, se obținea o importantă cantitate de carne. Probabil, după o anumită vârstă, când scădea randamentul economic, erau sacrificate, dar nu erau crescute în principal pentru carne, ci se foloseau mai mult în activitățile utilitare şi la tracțiune. Se apreciază că, începând din vară şi până la debutul iernii, se sacrifica cel mai mare procent de vite. Corelând cu datele zootehnice, se pare că în perioada de gestație – lactație se sacrificau puține femele, prevalând masculii, aşadar laptele fiind folosit cu precădere pentru consum şi dietă.

Se pare că nu vitele cornute mari asigurau baza de carne a comunității, ci porcinele. Acestea sunt mai numeroase ca resturi, având frecvențe de 34 – 35%, fiind sacrificate pe tot parcursul anului[2]. Aceste porcine aparțineau tipului primitiv, cu grabăn şi dentiție masivă.

Ovicaprinele erau crescute în principal pentru carne[3]. Se pare că tăierile erau intense iarna şi la începutul primăverii şi mai reduse în sezonul cald. Cabalinele erau cu certitudine folosite în alimentație, având în vedere prevalența animalelor tăiate între 2 – 4,5 ani. Au fost identificate oase de iepure, carnivore mici, peşte şi în special oase de găină domestică.

Dintre speciile sălbatice frecvența cea mai mare o au oasele de mistreț. Fiind condiții bune de hrană, mistreții atingeau densități sporite, reflectate întrucâtva şi în specificul faunistic. Pe locul secund se plasează cerbul, care se vâna mai ales în sezonul cald, prevalând exemplarele mature[4]. Căpriorul şi bourul au frecvențe reduse. Ursul e un mamifer cu apariție constantă, vânat pentru blană şi carne. Castorul era vânat pentru blană[5]. Deşi lista speciilor animalelor vânate e relativ săracă, ea conține elemente importante în conturarea unor condiții bio–geografice. Alimentația fiind bazată pe consumul cărnii de porc în principal, vânat şi produse lactate, era bine adaptată la exploatarea resurselor locale, naturale oferite de mediu.

Având în vedere compoziția spectrului faunistic, cât şi raporturile interspecifice se poate aprecia că alimentația comunității era axată pe consumul cărnii de porc. Probabil existența unor condiții de creştere facilă a acestei specii va fi orientat economia alimentară înspre consumul ei. Faptul în sine nu înseamnă neaparat neglijarea creşterii bovinelor şi a rumegătoarelor mici. Aşa cum precizează şi vârstele de sacrificare, taurinele şi ovicaprinele erau utilizate în principal pentru produsele secundare: lapte, lână, piei, forță de muncă, în cazul taurinelor, reproducere şi în subsidiar ca furnizoare de carne.

O mare parte din oasele analizate sunt arse sau poartă urme de ardere. Arderea este fie parțială cu pete negre, fie totală, culoarea oaselor în acest caz variază de la alb, cenuşiu până la negru, uneori fiind roşcată. Această ardere legată şi de existența a numeroase vetre indică prepararea hranei şi prin prăjire.

Pindar, într-o operă a sa, ne spune că „în locul acela au găsit o cireadă roşie de tauri traci“[6], iar Sofocle într-o tragedie menționează că tracii iubesc caii: „O, Soare, lumină prea cinstită de tracii iubitori de cai!“[7]. Aristotel este singurul autor antic care ne oferă informația că tracii creşteau şi porci, astfel „tracii îngraşă [porcii] dându-le prima zi să bea, apoi îi lasă [fără să bea], mai întâi o zi, după aceea două, apoi trei, patru, până la şapte“[8]. Carnea era consumată probabil fiartă sau prăjită pe jar, dovadă fiind frigăruile descoperite în locuințele geto – dacilor.

De la animale nu se consuma doar carnea, ci şi laptele şi produsele preparate din lapte. Astfel, Columella ne spune: „Apoi [oile] nu numai că-i satură pe țărani prin belşugul brânzei şi al laptelui, ci acoperă şi mesele bogaților cu mâncăruri numeroase şi plăcute. Iar unor neamuri lipsite de grâu le procură toată hrana, de aceea cei mai mulți dintre nomazi şi dintre geți se numesc «băutori de lapte»“[9].

După relatarea lui Ovidiu, femeile gete măcinau grâul cu râşnița de mână, iar din făina rezultată în urma măcinării se prepara pâinea. Din informația oferită de Xenofon cu prilejul ospățului de la curtea regelui trac Seuthes aflăm că s-au servit pâini mari dospite şi bucăți de carne friptă: „… oaspeții se aşezară la masă în

DIN VIAȚA DACILOR

cerc. Apoi, fură aduse tuturor măsuțe cu trei picioare. Acestea, cam douăzeci la număr, erau încărcate cu bucăți de carne şi pâini mari dospite erau înfipte cu o frigare în bucățile de carne. Măsuțele erau rânduite de obicei în fața oaspeților. Exista următoarea datină de care Seuthes s-a slujit cel dintâi: a luat pâinile ce se aflau în fața sa, le-a rupt în bucăți mici şi le-a aruncat cui a socotit de cuviință. Acelaşi lucru l-a făcut şi cu cărnurile, oprindu-şi numai atât cât să guste. Paharnicii de jur împrejur aduceau cornuri umplute cu vin, pe care toți le luau… În toiul băuturii a intrat un trac cu un cal alb şi, apucând un corn plin, a zis: «Beau în sănătatea ta, Seuthes, şi îți dăruiesc acest cal! Călare pe el, vei prinde pe cine doreşti, iar în caz de retragere, nu ai să te temi de duşmani.» Un altul aduse un sclav tânăr, pe care îl oferi în acelaşi fel, închinând în sănătatea lui Seuthes. În sfârşit, altcineva dărui haine pentru soția lui…"[10].

Diodor din Sicilia, descriind ospățul oferit de Dromihetes lui Lisimah, ne spune că s-au servit zarzavaturi şi carne, iar ca băutură s-a folosit vinul: „Dromihetes pregăti mese deosebite. Pentru cei din jurul lui Lisimah, întinse un covor regal luat în luptă, iar pentru sine şi prietenii să aşternu doar paie. De asemenea, fură pregătite două ospețe: pentru acei macedoneni, Dromihetes rândui tot felul de mâncăruri alese, servite pe o masă de argint, iar tracilor le dădu să mănânce zarzavaturi şi carne, dar pregătite cu măsură, aşezându-le pe nişte tăblițe de lemn care țineau loc de masă. În cele din urmă, puse să le toarne macedonenilor vin în cupe de argint şi de aur, pe câtă vreme el şi tracii lui beau vinul din pahare de corn şi de lemn, aşa cum obişnuiesc geții. Pe când băutura era în toi, Dromihetes umplu cu vin cornul cel mare, îi spuse lui Lisimah «tată» şi îl întrebă care dintre cele două ospețe i se pare vrednic de un rege: al macedonenilor ori al tracilor. Lisimah îi răspunse că al macedonenilor. Atunci – zise Dromihetes – de ce ai lăsat acasă atâtea deprinderi, un trai cât se poate de ademenitor şi domnia plină de strălucire şi te-a cuprins dorința să vii la nişte barbari, care au o viață de sălbatici, locuiesc într-o țară bântuită de geruri şi n-au parte de roade îngrijite?…"[11].

Strabo ne informează că „unii traci îşi petrec viața fără să aibă legături cu femeile, numindu-se «ctistai», «cei care duc o viață sărăcăcioasă» şi «oamenii cei mai drepți»… Hrana lor erau cărnuri – între altele şi carnea de cal, brânză, lapte dulce şi acru de iapă, acesta din urmă, pregătit într-un fel anume este pentru ei o mâncare favorită, ceea ce l-a făcut pe Homer să le spună galactofagi oamenilor care locuiesc pe aceste meleaguri."[12]

Din informațiile oferite de autorii antici putem conchide că alimentația se baza în principal pe lapte, produsele preparate din lapte şi carne. Dar se pare că există şi o categorie de oameni care nu consumau carne întrucât Strabon menționează că:"…nu se ating de carnea turmelor lor. Se hrănesc însă cu miere, lapte, brânză, ducând un trai liniştit pentru care pricină au fost numiți «theosebi»-adoratori ai zeilor-şi «capnobanți»-cei care umblă în fum-…iar în timpul lui Deceneu, pe când domnea asupra geților Burebista, a dăinuit la geți obiceiul pitagoreic, adus lor de Zamolxis, de a nu se atinge de carnea animalelor."[13] Cei care nu consumau carne erau cu siguranță membri ai corpului sacerdotal şi preoți care oficiau cultul şi sacrificiile, deoarece erau numiți „adoratori ai zeilor" şi „cei care umblă în fum".

În ceea ce priveşte vinul se ştia că era consumat neamestecat cu apă. Platon menționează că „tracii beau vin neamestecat deloc [cu apă], atât femeile, cât şi bărbații, şi îl împrăştie pe hainele lor, socotind că este o deprindere frumoasă şi aducătoare de fericire."[14]

Însă, Pomponius Mela ne oferă o altă informație şi anume: „…la unii traci folosirea vinului era necunoscută, dar [la ospețe] se aruncă în focurile în jurul cărora se şade semințe, al căror miros provoacă comesenilor o veselie asemănătoare cu beția."[15] Pentru băutul vinului se foloseau de obicei pahare din corn de animale şi din lemn, iar cei înstăriți foloseau cupe de aur şi argint.

Dacă folosirea vinului era necunoscută la unii traci, în schimb se bea bere despre care Hellanicos spune că era pregătită din rădăcini: „Ei beau bere făcută din nişte rădăcini, întocmai ca tracii care beau bere pregătită din orz"[16]. Această bere nu trebuie înțeleasă în sensul modern al cuvântului, era o băutură fermentată preparată din orz în care probabil se punea miere fiindcă aceasta ajuta la procesul de fermentație. De asemenea, mierea era considerată un aliment de bază, întrucât geto – dacii se îndeletniceau cu albinăritul, fiind recunoscuți ca mari exportatori de miere.

Hesychios din Alexandria este autorul celui mai bogat Lexicon păstrat din antichitate, care cuprinde diferite glose etnice, printre care scitice şi trace. În această „Culegere alfabetică de cuvinte de tot felul" vinul la traci se numeşte «zilai», iar băutorul de vin este numit «sanaptin», de asemenea este menționată o băutură scitică făcută din miere fiartă cu apă şi cu nişte iarbă, denumită «meliteion» şi o altă băutură făcută din apă cu miere, numită «hidromel».

În unele aşezări s-au descoperit resturi alimentare care constituiau hrana daco – geților. O listă bogată

DIN VIAȚA DACILOR

de plante cultivate ne oferă Grădiștea Muncelului[17] și ea cuprinde: semințe din două specii de grâu, mei, drăgaică, zizanie, orz, muștar de câmp de două feluri, luşcă, orzoaică, bob, linte, rapiță, mac şi semințe de la o iarbă furajeră.

Aceste constatări privind alimentația în perioada premergătoare cuceririi romane pot fi valabile şi în cazul geto – dacilor.

În cadrul alimentației pot fi amintite şi câteva nume de plante medicinale menționate în lucrarea „Despre materia medicală" atribuită lui Dioscoride. Opera sa a fost salvată sub forma unor copii de manuscrise relativ târzii, mai mult sau mai puțin alterate prin interpolări. Dioscoride tratează în lucrarea sa remediile medicale cunoscute pe vremea sa: plante şi uleiuri vegetale, vinurile constituind cea mai mare parte a lucrării, apoi organe de animale şi diferite minerale folosite în terapeutică. Interesante sunt şi sfaturile [18] pe care Dioscoride le dă colectorilor de plante medicinale – perfect valabile încă şi azi-, recomandându-le să adune plante pe timp cu cerul senin, uscat iar nu ploios, din regiunile muntoase, de mare altitudine, bătute de vânturi, acestea având eficacitate medicinală mai mare decât cele colectate pe timp nepotrivit sau ofilite din neglijența colectorului.

Din Dacia nu se indică nici o localitate de proveniență a materiilor medicale. Dioscoride nu cunoştea date concrete de stațiuni din acest teritoriu, deci cu atât mai mult trebuie respinsă părerea unor cercetători[19] că Dioscoride ar fi colectat nemijlocit plante medicinale din această regiune sau că ar fi profesat medicina aici câtva timp, făcând parte din expediția militară a lui Traian, epocă în care Dioscoride nici nu mai era în viață de câteva decenii.

În textul grecesc autorul a dat echivalentul unor nume de plante în mai multe limbi printre care şi limba dacă. Dintre acestea menționăm pe cele mai cunoscute: talpa – gâştii pe care dacii o numesc «blis sau bles»; iarbă grasă sau «lax», limba oii (pătlagină) «spioax», ai de pădure «crustane», măciuca – ciobanului «sciare», izmă «teudila», cimbru «poltum sau polum», maghiran «duodella», muşețel sau romaniță «amolusta», dedețel «dacina», pir «cotiata», mură sălbatică «mantia», măselariță «dielleina sau dielina», cucută «zena», urzică «dyn», lumânărică «diesema», brusture, «riborasta», limba -boului «budathala sau budama», limba -câinelui «azila», mierea ursului «podiarna», soc «seba», dovleac «trutrastra sau tutrastra», iarba balaurului «adila».

Denumirile de plante date în limba dacilor ne îndreptățesc să presupunem, – chiar dacă nu dispunem de dovezi arheologice concrete, – că încă în epoca Daciei preromane, în cadrul schimbului comercial dintre daci şi romani, respectiv greci se practica şi comerțul cu plante medicinale,[20] probabil prin orașele Tomis şi Callatis de pe litoralul vestic al Mării Negre. Se ştie din istorie că medicina şi cunoştințele despre plante la daci erau într-un stadiu avansat, ele fiind împreunate cu cultul religios, iar, pe de altă parte, în Dacia din cauza reliefului ei foarte variat creşteau din abundență numeroase plante medicinale mult căutate.

Valoarea documentară a acestor nume nu este prea mare deoarece vechii greci excelau în stâlcirea numelor străine, dar totuşi ele merită să fie luate în considerare.

---

1. Georgeta El Susi, Studiu preliminar asupra resturilor de faună din așezarea dacică de la Șimleul Silvaniei – „Cetate" – Județul Sălaj, în Acta Musei Porolissensis, XXIII, vol. I, Zalău, 2000, p. 301-302
2. Ibidem
3. Ibidem
4. Ibidem
5. Ibidem
6. Pindar, Pitice, IV, 205
7. Sofocle, Oedip rege, Fr. 523, (din tragedia Tereu)
8. Aristotel, Istoria animalelor, VIII, 6, [595a, 26]
9. Columella, Despre agricultură, VII, 2.
10. Xenofon, Anabasis, VII, 3, 21.
11. Diodor din Sicilia, Biblioteca istorică, XXI, 12, 4 – 6.
12. Strabo, op. cit., VII, 3, 3-5
13. Idem, VII, 3, 6
14. Platon, Legile, I, 637d
15. Pomponius Mela, op.cit., II, 2, 20.
16. Hellanicos, Întemeieri de neamuri şi orașe, Fr. 66.
17. C. Daicoviciu şi colab., Şantierul Grădiștea Muncelului, în SCIV, IV, 1 – 2 < 1953, p. 193 – 194.
18. C.Vaczy, Nomenclatura dacică a plantelor la Dioscoride şi Pseudo-Apuleius, partea I, în Acta Musei Napocensis, vol.V, Cluj, 1986, p.60-68
19. Ibidem
20. Ibidem

Voi, Daci, nu mai tăceți din gură!

Dr. Napoleon Săvescu

Priviți la Dacul pe columnă,
Strămoş uitat, dar rudă bună,
Crunt sechestrat în piatră dură,
Măreț, însă tăcând din gură.

La daci privim, privim de veacuri,
În ochii lor vezi chin şi jafuri,
Vezi hoarde de romani furând,
Arzând, prădând, iar noi tăcând.

De două mii de ani tăcem
C-aşa-nvățarăm să-i vedem,
Romani – eroi, iar daci-gunoi
Şi noi tăcem, tăcem în noi.

Priviți cum rabdă greu în piatră
Istoria falsificată
De saltimbaci cu minți de zgură,
Iar noi încă tăcem din gură.

E timp să dezgropăm securea,
Să ne cunoască iarăşi lumea
Cu vorba şi voința dură,
Istoria când ni se fură.

E timp să înviem din moarte
Când glas ne vine de departe,
De la Zamolxes, să ne spună
Voi, Daci, nu mai tăceți din gură!

„Românul“ Mircea Babeş, un „torționar ideologic“

Tovarăşul profesor, anticomunist convins (doar după căderea lui N. Ceauşescu), nu renunță la prietenii de demult, ba chiar continuă să-i sprijine în acțiunile lor antiromâneşti. Aşa cum am mai spus şi cu alte ocazii, „Lupu-şi schimbă părul, dar năravul ba!“ Şi dacă cineva are vreun dubiu, îl invităm să intre pe *www.stratum.ant.md* - este „situl“ primului consilier al lui Vladimir Voronin, al comunistului Mark Tcaciuc, adică al autorului tuturor atacurilor antiromâneşti din ultimii trei ani, al omului care a vărsat numai ură împotriva a tot ce este român, a celui care, prin cunoştințele sale „profesionale“, îl sprijină pe actualul preşedinte al aşazisei Republici Moldoveneşti în toate acțiunile acestuia de a demonstra că moldovenii nu sunt români, iar cei mai mari duşmani ai acestora sunt „imperialiştii“ români. Revista pe care o conduce e arheologică şi fiți atenți la primul membru al colegiului de redacție... „românul“ tovarăş Mircea Radu Babeş. Are ce are acest om cu toți acei care urăsc poporul român.

Şi totuşi el ocupă azi, în România, poziția cea mai importantă la Universitatea Bucureşti, Facultatea de Istorie, poziția de profesor, schingiuind ideologic cunoştințele tinerilor studenți veniți să învețe istoria României. Ce le poate el, Mircea Babeş, bun prieten şi colaborator al primului consilier al lui Vladimir Voronin, Mark Tcaciuc, oferi studenților români de la Facultatea de Istorie, decât dispreț şi scârbă față de trecutul istoric al poporului nostru. Să nu uităm că lângă M. Babeş se găseşte şi tov. prof. Zoe Petre Konduriakys, cea care a reuşit, prin cunoştințele ei „istorice“, să-l convingă pe fostul preşedinte al României, Emil Constantinescu, să semneze un tratat cu Ucraina, în care să renunțe la Bucovina de nord şi de sud în favoarea acesteia, să ofere Insula Şerpilor acesteia fără a avea nici o bază legală, să declare Basarabia ținut locuit de o populație majoritară românofonă, de care altfel nu ne leagă nimic, renunțând şi la acest teritoriu smuls din Țara mamă în urma tratatului Ribentrop - Molotov.

Cine oare le permite acestor duşmani declarați ai poporului român să ocupe poziții aşa de importante pentru România şi poporul ei?

Malus Dacus

DREPTURILE P...OMULUI ŞI INTEGRAREA EURO-ATLANTICĂ A ROMÂNIEI

NOTĂ. Acest articol mi-a fost inspirat de două lucruri aparent foarte diferite: natura sălbatică şi reconfortantă a mirificului drum parcurs în iulie 1999, pe jos , cot la cot cu prietenul meu, dr. Napoleon Săvescu – Miki, pe pantele Godeanului, între Costeşti şi Sanctuarul dacic de la Sarmisegetuza Regia, şi invitarea României de aderare la NATO.

Jocul de cuvinte din titlu este mult mai mult decât un simplu joc. Este o încercare de a provoca cititorul la reflecţie asupra sorţii comune pe care vegetaţia - planeta verde - şi omul o au în confruntarea cu ameninţările din societatea modernă.

Cât de mari sunt aceste ameninţări?

Mult mai mari decât îşi închipuie cetăţeanul neavizat al Planetei Albastre, beneficiar al progresului tehnico-ştiinţific şi tehnologic al societăţii industriale şi postindustriale, dar şi virtuală sau potenţială victimă ale acestor cuceriri şi acţiuni ale lui homo sapiens. Ştie oare el, cetăţeanul aparent inocent al Terrei, că efluviile olfactive fine răspândite la trecerea elegantei doamne sau domnişoare, după care tocmai întoarce privirea, sunt date de parfumul ţâşnit din butelia spray o dată cu freonul ucigător al stratului de ozon care apără viaţa de radiaţia solară ultra-violetă? Că telefonul celular pe care-l utilizează nonşalant este operat de un satelit de telecomunicaţii la lansarea căruia trenul de rachete purtătoare a făcut o imensă gaură în acelaşi strat de ozon? Ca să nu mai vorbim de miile de tone de substanţe toxice - îngrăşăminte chimice, pesticide, ierbicide, ape industriale uzate, resturile menajere, detergenţii şi masele plastice nebiodegradabile … - care contaminează factorii vitali de mediu: solul, aerul şi apele de suprafaţă şi freatice. De exploziile şi accidentele nucleare gen Atolul Bikini sau Kozlodui. De reziduurile activităţilor atomice. De emisiile de gaz carbonic şi anhidride agresoare, de incendiile devastatoare ale pădurilor şi ale câmpurilor petrolifere care îngroaşă stratul de bioxid de carbon producător al efectului de seră, vinovat de modificările climatice şi de fenomenele meteorologice nefireşti. De accidentele ecologice produse de catastrofele navelor petroliere gigant scufundate sau rupte de furtună de-a lungul oceanului planetar? De agresiunea iresponsabilă a omului în goană după profit faţă de zonele împădurite ale planetei, defrişate fără discernământ şi transformate în deşerturi.

Sunt atât de mari aceste ameninţări la adresa biosferei, la adresa securităţii vieţii pe pământ, încât prima organizaţie care le-a luat în considerare, încă din 1969, n-a fost nici o universitate, nici o academie de ştiinţe, nici o mişcare ecologistă sau religioasă, ci o organizaţie de securitate, o alianţă militară a unor state democratice care împărtăşeau aceleaşi valori ale respectului pentru drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului şi care îşi asumase misiunea de a apăra civilizaţia occidentală de ameninţările Imperiului Răului – Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord, NATO. Abia după aceasta au apărut organizaţiile Green Peace, partidele verzilor şi Summit-urile mondiale de la Rio şi Johannesburg, care au pus pe tapet problematica complexă a legăturii fatale dintre protecţia mediului şi dezvoltarea durabilă, la care a participat şi România, aflată în curs de restaurare democratică.

În 1969, Consiliul Nord-Atlantic a decis crearea unei a treia dimensiuni de acţiune a Alianţei, socială, pe lângă cele politică şi militară. În acest scop, în cadrul Secretariatului NATO a fost constituit Comitetul pentru Ameninţările din Societatea Modernă – CCMS, coordonat de Secretarul general adjunct pentru probleme de ştiinţă şi mediu. De atunci, CCMS gestionează programe de studii pilot pentru ecologizarea activităţilor militare şi civile, dezvoltarea de tehnici şi tehnologii pentru prevenirea poluării şi înlăturarea urmărilor acestora. Din 1993, în CCMS au fost incluse, pe lângă statele membre NATO, ţările partenere de cooperare din centrul şi estul Europei, care au răspuns pozitiv la invitaţia lansată de Secretariatul NATO în 1992, între care şi România.

Este semnificativ - din punctul de vedere al conotaţiei de securitate şi apărare pe care o are această iniţiativă - faptul că invitaţiile au fost adresate ministerelor apărării, adică acelor autorităţi publice executive care şi-au asumat coordonarea naţională a cooperării statelor respective cu CCMS. Mai exact, ameninţările din acest domeniu au fost socotite atât de periculoase pentru planetă, încât s-a decis că armatele, cu eficienţa lor binecunoscută, sunt cele mai calificate să combată aceste ameninţări.

Iată deci că importantele succese înregistrate de România - invitarea, la summit-ul NATO de la Praga din noiembrie 2002, de a adera la Alianţă şi stabilirea, la Copenhaga, a anului 2007 pentru integrarea României în Uniunea Europeană, capătă şi conotaţia acţiunii ferme pentru însumarea eforturilor naţionale la eforturile comunităţii mondiale pe linie de protecţie a factorilor de mediu de care depinde, în egală măsură, soarta lumii vegetale şi animale, implicit viitorul omului pe planetă.

Cetăţeanul pe care-l invocam simbolic mai sus, care a susţinut în sondajele de opinie integrarea euro-atlantică a României şi care, în calitate de contribuabil o susţine financiar, trebuie să ştie că între avantajele acestor demersuri se numără şi asigurarea unui mediu sănătos pentru el şi urmaşii săi.

OMULE, fratele tău din lumea vegetală, POMUL, care-ţi dă umbră pe arşiţă şi adăpost la vreme rea, care te îmbie cu fructele şi cu oxigenul dătător de viaţă al frunzişului său, nu se poate adresa CEDO, la Strasbourg, când îl paşte securea şi poluarea iresponsabilităţii. Ocroteşte-l tu, ca să-ţi fie ocrotită sănătatea !

Ing. Niculae Spiroiu,
consilier principal,
„Dacia Revival International Society"

Al V-lea CONGRES INTERNAȚIONAL DE DACOLOGIE
CIVILIZAȚIA DUNĂREANĂ - RĂDĂCINI
25-26 IUNIE 2004
ORGANIZATOR: FUNDAȚIA DACIA REVIVAL INTERNATIONAL SOCIETY OF NEW YORK
21-26 BROADWAY, NEW YORK, 1106.USA
TELEFON – 0017182677965 SAU 0017189321700; FAX - 0017187287635
E-MAIL – congres@dr-savescu.com; https://www.dacia.org/congres

DRAGI PRIETENI,

Sunteți invitați să participați la cel de-al V-lea Congres Internațional de Dacologie: „Civilizația Dunăreană- Rădăcini“, care va avea loc în zilele de 25 – 26 iunie 2004, la Hotel Intercontinental Bucureşti, Romania, având ca sponsor Compania Hotelieră Intercontinental Bucureşti.

Programul din acest an cuprinde mai multe secții despre cultură si civilizația dacică, şi nu numai. Secțiunile aprobate de comitetul ştiințific pentru cel de Al V-lea Congres Internațional de Dacologie sunt:

PRIMA SECȚIUNE :*Civilizația Dunăreană- Rădăcini*

A DOUA SECȚIUNE: - *Legende, mituri, credințe, tradiții şi obiceiuri religioase la Daci.*

A TREIA SECȚIUNE: - *Impactul spiritual şi cultural Dacic asupra culturii şi artei Europene.*

Vă rugăm să trimiteți confirmarea participării dumneavoastră, împreună cu un rezumat al prezentării, pe o dischetă, la unul dintre organizatorii congresului până la data de 15 aprilie 2004.

Rezumatul prezentării trebuie să adere la regulile stabilite de organizatori:

1. Lucrările trimise trebuie să fie în esență noi şi nepublicate.

2. Trebuie completată o „Formă de participare“ şi trimisă împreună cu rezumatul prezentării. Vă rugăm să includeți următoarele informații: numele autorului, instituția la care este afiliat, adresa completă, numărul de telefon/ FAX, e-mail, confirmarea unui text care nu trebuie să depăşească la citit 20 de minute şi completarea formei A-V/ Computer.

3. Prezentarea trebuie să fie dactilografiată cu spațiu dublu, nu trebuie să conțină mai mult de 300 de cuvinte şi trebuie să indice clar conținutul tezei, metodologia şi concluziile.

4. Prezentarea în două copii, via e-mail sau pe dischete/ CD, trebuie sa fie trimisă până pe 15 aprilie 2004 la adresa indicată mai sus sau la d-l Tiberiu Frățilă str. Teiul Doamnei nr 17 bl. 38, sc. A, ap 13, sect. 2, BUCUREŞTI, cod 023573, e-mail: tiberiu62@yahoo.com

Lucrările trimise pot ocupa un spațiu de 10-15 pagini, pentru publicare, însă prezentarea lor nu trebuie să depăşească 20 de minute. Preşedintele secțiunii va limita timpul de prezentare la strict cele 20 de minute.

NOTĂ: Trimiterea prezentării va fi considerată ca un angajament din partea autorului ei, de a participa la Congres, în cazul în care va fi acceptată de comisia ştiințifică.

Dacă aveți nelămuriri cu privire la cel de de-al V-lea Congres Internațional de Dacologie: „Civilizația Dunăreană- Rădăcini“, vă rugăm să ne contactați, fie direct sau via E-Mail, FAX, U.S. Mail, sau telefon.

Vom fi onorați să vă avem alături de noi la acest Congres şi să împărtăşim cu dumneavoastră impresiile şi concluziile academice care îl vor urma.

Cu cele mai bune urări,

Dr. Napoleon Săvescu
President and Founder of Dacia Revival International Society

PROBLEME CONTROVERSATE ALE ISTORIEI

MITUL ZEULUI DAC

„Cel care se ocupă de religia geto-dacilor va trebui să traverseze un teren transformat în mocirlă adâncă şi lunecoasă de cizmele savanţilor în discordie; un teren unde cei grăbiţi se pot împiedica de cadavrele, nu complet descompuse, ale unor teorii defuncte, cărora nu li s-a făcut încă o înmormântare convenabilă. Trebuie deci să înaintezi cu prudenţă şi încet şi să păşim atent printre sfărâmături".

ERIC R. DODDS

Limba şi religia traco-geto-dacilor au fost două dintre problemele cele mai controversate ale Istoriei Românilor. Puţinele surse literare antice şi inscripţiile traco-daco-gete, încă nedescifrate, i-au determinat atât pe specialiştii străini, cât şi pe cei români, să ajungă la o diversitate de păreri şi concluzii. Despre limba traco-dacogetă s-a pretins că ar fi fost o limbă centum, satem şi chiar o limbă intermediară între cele două. În mii de lucrări, uneori chiar năstruşnice, cercetătorii au dat diverse interpretări privind limba şi religia traco-daco-geţilor. S-a „inventat" o denumire specială ZALMOXIANISM, cuvânt greu de admis că ar fi aparţinut geto-dacilor şi dificil de pronunţat de urmaşii lor daco-români.

Deosebit de interesantă este informaţia transmisă de N. Densuşianu privitoare la existenţa unui evangheliar, compus din două părţi, din care prima parte, scrisă cu litere chirilice era o operă realizată în Ţările Române, la începutul secolului al XIV-lea (1300-1310), de pe un alt exemplar scris în Moldova pe la sfârşitul secolului al XII-lea (1180-1200). Acest evangheliar s-a păstrat până în secolul al XVIII-lea, la catedrala din Reims, şi ajunsese la mare veneraţie. Dinastia Valesilor şi a Burbonilor jurau la ceremonia încoronării pe acest evangheliar a cărui primă parte a fost scrisă pe teritoriul Ţărilor Române cu litere chirilice şi cu unele particularităţi ale limbii române. Importanţa acordată evangheliarului la Reims s-ar datora unei vechi tradiţii, care probabil a substituit unul mai vechi scris cu caractere pelasge (sau greceşti, cum le numea Tacit), pierdut în condiţii necunoscute. Eruditul mitolog român considera că Remii au venit din părţile de răsărit ale Europei.

Poate ar fi de amintit şi misterioasa dispariţie a lui Romulus: pe când prezida adunarea poporului în apropierea Mlaştinei Caprei a fost răpit de un nor în timpul furtunii, devenind zeu protector al romanilor cu numele de Quirinus.

Latium, teritoriu din centrul Peninsulei Apeninice locuit de latini este un macrotoponim format prin afereză de la Valatium, o parte din Terra antiqua, Valata/Valaţia. Cercetătorii consideră că macrotoponimul Italia este de sorginte grecească, de la populaţiile din „călcâiul cizmei", de pe coasta Adriaticii, numiţi de greci (F)ÉÔÁËĎÉ (=lat. Vitali, animalul lor totem fiind se pare, 'juncanul, viţelul'). Din sudul peninsulei, numele de itali s-a extins şi asupra populaţiei din centrul peninsulei. Fără mare greutate se poate constata că radicalul LATI (de la Latium) în citirea inversă este ITAL (care a dat itali şi Italia).

Scrierea şi citirea inversă a fost preromană şi a dus la mari încurcături, dând multă bătaie de cap cercetătorilor. „Studii psihologice şi medicale de specialitate din diverse ţări au arătat că în lume se nasc mulţi indivizi care sunt dotaţi cu o calitate deosebită, putând să reproducă inversul cuvintelor sau al frazelor. Statisticile efectuate în mai multe ţări relevă faptul că vorbirea inversă a fost utilizată din vremuri foarte îndepărtate". Este amintit limbajul măcelarilor care, pentru a nu fi înţeleşi de clienţi, folosesc vorbirea inversă.

Vom da şi alte câteva exemple de scriere şi citire inversă:

- Zeiţa arhaică egipteană NEITH (n-t), zeiţa războiului (adorată mai ales la Sais, Egipt), a fost asimilată de greci cu zeiţa ATENA. Ori NEITH în citirea inversă este (a)TH(i)EN(a).

- ARTEMIS, sora lui Apollon, născută o dată cu acesta de Leto, de la Zeus, era zeiţa greacă a vânătorii, zeiţă binefăcătoare, ocrotind câmpul şi animalele, dar şi zeiţa vegetaţiei fecunde. Pe inscripţia greacă de pe monumentul funerar din secolul al II-lea p.Chr., descoperită la Tomis, este menţionat Aquilinus al lui Artemidoras. În citirea inversă ARTEMIS este SIMETRA/DEMETRA, care este DEMETER (grec. da/ge + meter 'glie, pământ'+mamă) – zeiţă htonică, patronând agricultura,

legislaţia şi viaţa civilizată. Deşi s-a încercat găsirea unor etimologii în limba greacă, acestea au eşuat. Un zeu secundar al agriculturii (considerat discipol al Demetrei) era ERECHTHEUS (a fost un rege legendar din Attica a cărui fată Orythyia a fost răpită de Boreas), cu un templu în Attica numit de romani Erechteion. Nici acest theonim nu are o etimologie greacă, în citirea inversă este SUET CER(E) „urcat la Cer" (hazard?). De la Demeter este şi Sfântul Dumitru, patron al agriculturii şi probabil Mithra (zend. mithra „fidelitate"), zeu solar în mitologia iranică, adorat în Imperiul Roman cu numele de Mitras.

- HERAKLES (grec. Heracles – Gloria Herei, Hera+Kleos 'glorie'), în lat. HERCULES. Etimologia de mai sus nu este acceptată de mare parte din cercetători. Deşi are o biografie mitică, plină de fabulos, eroul s-a remarcat în special prin cele 12 isprăvi numite „Muncile lui Herakles". În limba română a munci este sinonim cu a lucra. HERCULES în citirea inversă este SE LUCRE !.

- Titanul ATLAS a fost pedepsit de Zeus să susţină bolta cerească. În citirea inversă ATLAS este SALTA. În limba română verbul a sălta are accepţiunea de 'a mişca, a deplasa în sus', 'a ridica'. ATLAS este cel care «ridică cerul» adică «susţine cerul».

- DIONYSOS, numit şi DIONYSUS, este unul din zeii cu o biografie mitologică deosebit de bogată. Zeu arhaic (pelasg, traco-frigian), Dionysos era patronul vegetaţiei, fructelor, în special al strugurilor, a viţei-de-vie, a berii şi i se dedicau serbări în special în timpul culesului strugurilor. Zeul avea mai multe epitete, printre care DIONYSOS LEIOS, DIONYSOS KATHEGEMON etc. Etimologia teonimului este incertă. Presupunem că teonimul este o sintagmă DION + Y + SUS 'Zeul i(=este) SUS', iar epitetul LEIOS/LEIUS în citirea inversă este SUIEL. În inscripţia monumentului funerar (inv. nr. 2014) descoperit la Tomis (secolul al II-lea p.Chr.), zeul este numit DIONYSOS KATHEGEMON. În citirea inversă KATHEGEMON este NOME GETHAK 'nume get', conferindu-i zeului origine getică. Bazorelieful monumentului funerar este bogat ornat, rerezentându-l pe Dionysos Bacchus cu principalii săi însoţitori, dar în colţul din dreapta sus este înfăţişat eroul trac călare, văzut din profil spre dreapta, confirmându-ne ipoteza privind sintagma teonimului: DION Y (îi, este) SUS (în acest caz, sus pe cal).

- Pitagoras a fost una din personalităţile proeminente ale lumii antice învăluite în mister sau poate nici nu a existat. Se crede că s–a născut în Samos, că a făcut călătorii în lumea cunoscută pe atunci, a fost la Delphi şi s-a stabilit la Crotone/ Crotona (la extremitatea golfului din Tarent) unde a întemeiat o şcoală. Pitagora este considerat a fi coordonat şi închegat într-un sistem doctrina teologică a orfismului. Platon şi-a procurat „un manuscript de-al învăţătorului, care de-altminteri nu şi-a scris niciodată învăţătura ezoterică decât în semne secrete şi sub formă simbolică".

Doctrina Orpheică era dublă: una publică şi alta tainică, ultima cunoscută pe cale iniţiatică. Poet hieratic prehomeric din mitologia greacă, Orpheus era fiul muzei Calliope şi al regelui trac Oiagros. Sunt „jocuri de cuvinte", Orpheus este considerat a fi un derivat de la grec. Ońöíç [orfne] 'beznă', acelaşi cu trac. orb, considerat în limba română din lat. orbus (orbus luminis 'orb'). Se pare că Orpheus este un derivat al etimonului vorba (prin afereză orb), cuvânt considerat cu etim. nec. sau conform sl. dvoriba. Confirmarea vine de la mitul potrivit căruia respingând ofertele de dragoste ale Menadelor sau ale femeilor trace, Orpheus a fost sfâşiat de acestea, capul fiindu-i aruncat în râul Hebros. În citirea inversă Hebros este sorbe (alt cuvânt tracic), prin afereză orbe, o posibilă verificare a ipotezei emise. Este necesar a menţiona că numele trac al râului Mariţa – Hebros înseamnă în limba bulgară 'ţap'. Numele regelui trac Oiagros este o sintagmă oia gros 'oaie mare = berbec, ţapul oii', iar în citirea inversă Calliope conţine cuvântul oilla, probabil considerat a însemna oaie, oiţă = mioară. În cosmogonia orfică din oul primar a fost născut Phanes, al cărui etimon este considerat grec. Öáíçň [Phanos] 'cel ce se arată', deşi pare mai firesc a fi un derivat din trac. pana, cu pl. pane, pene (în română cuvântul este considerat a fi din lat. penna 'pană, aripă'). Zeul este numit şi Protogonos (gr. Ðńůôďăďíďň, lat. Primigenius) 'Primul născut' identificat cu Eros, zeul grec al Luminii, Soarele, uneori cu iubirea. În citirea inversă Eros este Sore, atestânt existenţa arhaică a cuvântului Soare.

Pitagora şi-a desfăşurat activitatea în aşezarea Crotone din extremitatea Golfului Tarent din sudul Italiei. Negăsindu-se urmele arheologice ale acelei aşezări şi nici a templului, mulţi cercetători au negat existenţa ei, dar nu puţini sunt cei care au considerat că Pitagora nici n-a existat, ci doar doctrina aşa „zişilor pitagoreici". În citirea inversă CROTONE este EN_TORC/ ÎNTORC, DELPHOS este SOFLED/SUFLET, iar PITAGORAS este SAROGATI/ SĂ (VĂ) RUGAŢI. Din nou hazard?

■

(Continuare în pagina 30)

ARHEOLOGIE

TURNUL DE „LA VĂMI“

O nouă şi importantă descoperire în cadrul elementelor de fortificaţii pe înălţimea „Blidaru“

Dr. Adriana Pescaru

Urcând pe valea Apei Grădiştei, spre miazăzi de cetatea Costeştilor, ne întâmpină înălţimea Blidaru, 703 m, pe care se găseşte cetatea dacică purtând acelaşi nume. De fapt, este vorba aici nu de o singură cetate, ci de două, îngemănate pe plan oarecum trapezoidal, având împreună şase turnuri puternice.

Cetatea l, ocupând platoul superior al dealului, avea iniţial patru turnuri exterioare, la colţuri, prin turnul l făcându-se intrarea. Un turn izolat se găsea la o mică distanţă spre sud vest. Construită în tehnică obişnuită-murusdacicus- această cetate avea în mijlocul ei un turn locuinţă.

La un moment dat, spre vest de cetatea l a fost construită cea de-a doua. Între cele două incinte există o uşoară diferenţă de nivel deşi că cetatea a doua are latura răsăriteană comună cu prima cetate. Pe latura ei de nord s-a construit un turn interior de colţ, iar laturile de vest şi sud s-au lipit de turnul izolat înglobându-l în noua fortificaţie.

În construcţia cetăţii a ll-a de pe Blidaru atrage atenţia sistemul platformelor de luptă de pe laturile de nord şi de vest. Pe latura de nord, parametrele zidului de incintă nu se ridică la o înălţime prea mare deasupra solului; blocurile rândului superior al parametrului exterior au o bordură care ne face să bănuim că de-a lungul lor erau aşezate bârne solide şi că restul suprastructurii era din lemn. Acest zid de incintă era dublat, la câţiva metrii în spate, de un zid paralel. Pereţii perpendiculari împart spaţiul rămas liber în mai multe „cazemate“ a căror parte interioară servea drept depozit, în timp ce la etaj erau amenajate platforme de luptă. Interesant este sistemul de construcţie folosit aici. Zidul paralel din spatele celui de incintă şi zidurile perpendiculare care delimitează „cazematele“ sunt construite într-o tehnică mixtă –opus mixtum-, porţiuni din blocuri de calcar alternând în genul unei table de şah cu porţiuni de micaşist local.

A doua cetate cu cazematele ce susţineau platformele de luptă de mari dimensiuni, pe care vor fi plasate maşinile de război, sunt dispuse pe acele laturi ale cetăţii care controlează terasele inferioare şi căile de acces. După spusele lui Dio Cassius, cum că regele Decebal poseda maşini de război, înclinăm să atribuim construcţia acestei de-a doua cetăţii de la Blidaru în vremea marelui rege.

Cetatea dacică de pe înălţimea Blidaru cu caracterul său, dublu, acela de civil, cât şi militar face parte din Complexul de cetăţi şi aşezări din Munţii Orăştiei grupate în jurul văii Apei Grădiştei-Sargetia din antichitate, care construia pentru ele un ax ce face legătura între marea aşezare de la Sarmisegetusa şi rodnica vale a Mureşului mijlociu.

Cetatea Blidaru, cea mai puternică fortificaţie, e protejată, la rândul ei, de un întreg sistem de elemente de apărare, care sunt întâlnite în drumul de acces spre cetate şi mai departe spre Luncani- Târsa.

Urmând un traseu asemănător celui din antichitate, imediat după începutul urcuşului, întâlnim o terasă cunoscută sub numele de „Poiana Primarului“ cu urme de amenajare dacică. Fragmente ceramice şi urme ale unei vetre de cărbuni întâlnim în continuare în punctul „La Cioburi“ ca mai apoi să ne aflăm pe platoul Făieragului, unde la distanţe aproape egale au fost ridicate în linie trei turnuri de observaţie. Toate au în partea inferioară ziduri cu paramente din blocuri de calcar, ridicate în tehnica deja bine cunoscută dacilor- *murus dacicus*-, iar la partea superioară erau continuate în lemn, acoperişul era din ţiglă.

De pe capătul nordic al platoului, coborând spre vale,

numărăm încă şase terase amenajate de mâna omului şi unde, din loc în loc, au fost surprinse tronsoane de conductă de apă. Urmând în continuare traseul în locul numit „La Curmătură“, constatăm existența unui alt turn, construit din piatră în partea inferioară şi continuat cu zid de cărămidă, acoperişul fiind lucrat din şindrilă.

O derivație spre stânga a cărării ne conduce în „Poiana Perții“, situată sub Blidaru, în partea nord-vest. Aici se păstrează bine conservată partea inferioară a unui turn din blocuri de calcar, cu intrarea pe latura de nord-vest. Specificul acestei construcții constă în dublarea paramentului exterior al zidului, sporindu-i grosimea şi soliditatea. Partea superioară era lucrată în lemn, iar acoperişul – tot din şindrilă.

Urmele unui alt turn se află în „Poiana Popii“, iar pe terasa „Şesul Ciorii“ au fost descoperite patru blocuri din calcar şi totodată s-a constatat amenajarea stâncii pentru un turn de la care provin şi blocurile de piatră. În continuare, cărarea se ramifică, o parte luând-o spre cetatea Blidaru, iar alta spre Dealul Pietroasa.

Aici, prima aşezare lângă drum este un turn amplasat în locul Poiana lui Mihu. Continuând drumul spre Luncani, la circa 300 de metri pe munte s-au descoperit urmele unui alt turn în punctul „ La Vămi“.

Întăriturile de pe Blidaru şi împrejurimi au fost cercetate începând cu aproape anii 50 şi întrerupte după un circa un deceniu, pentru a fi reluate în câte o campanie în 1986, 1998 şi apoi în 2002. Anul 2003 a vizat parte din aceste elemente de fortificație, cu precădere pentru importanța sa turnul situat în punctul numit „La Vămi“. Identificarea prin cercetările de suprafață încă de la început, sondarea în 1998 au făcut ca turnul să fie parțial descoperit prin săpături sistematice întreprinse aici. Latura lungă a turnului măsoară 11,90 metri, iar lățimea zidului este de 2,60 metri. Intrarea în turn se făcea pe latura est-vest, unde s-au păstrat trei asize din blocuri de calcar. În exterior, la colțurile turnului este profilatura, ceea ce dovedeşte partea vizibilă a zidului turnului. Partea inferioară este lucrată din blocuri de calcar în tehnica bine cunoscută. Pentru o mai bună rezistență găsim în sistemul constructiv o alternanță de blocuri cu lespezi masive, care pătrund în umplutura- emplectonul- dintre cele două paramente ale zidului.

Partea superioară a turnului era durată posibil din lemn şi acoperiş din țiglă. Acest turn face parte din seria de turnuri numeroase amplasate pe terasele din spațiul Făeragu- Târsa- Luncani, care asigurau o vizibilitate foarte bună spre Orăştie şi Valea Grădiştei.

Acest întreg sistem de fortificație, la care se adaugă mărturiile vieții civile din zonă, vine să întregească elementele sistemului de apărare spre capitala statului, cu precădere în perioada secolelor l a. Chr. – l p. Chr.

Acest complex de cetăți şi aşezări dacice reprezintă, fără putință de tăgadă, cea mai înaltă expresie a culturii materiale şi spirituale geto-dacice, fapt dovedit şi de includerea lor pe Lista Mondială a patrimoniului UNESCO.

dr. Adriana PESCARU

(Contiunare din pagina 27)

- Regele get Dromichaites (sfârşitul secolului al IV-lea-începutul secolului al III-lea a.Chr.) s-a remarcat prin victoria obținută asupra regelui macedonean Lisimakos (291 a.Chr.). Despre regele macedonean, scriitorul Plutarh afirma: „Întocmai ca Lisimakos, care fu silit de sete în ținutul geților şi se lăsă să fie prins împreună cu [toată] oştirea sa, după ce bău apă rece el spuse: «O zeilor, pentru o atât de mică plăcere mi-am pierdut eu o mare fericire»“. Nu ştim dacă ne întâmpină din nou hazardul dar în citirea inversă DROMICHAITES este SETI ACI MORD (=MORT) adică 'mort de sete aci', iar însetatul Lysimac a fost „cam sclav (prizonier)“.

- Dacă blazonul „corbului cu inel în cioc „o combinație între lat. corvus 'corb' şi lat. orbis 'inel' este simbolul apartenenței la neamul valac/românesc al lui Iancu Corvin de Hunedoara şi al lui Negru Vodă, surprinde pecetea domnului fanariot Constantin Mavrocordat aplicată pe un document din 1737 şi în stema de la baza portretului său executat de pictorul francez Jean Etienne Liotard. Aflat în vârful arborelui „Nova Plantatio“, corbul cu inel este săgetat de un arcaş aflat la dextra iar la senestra un alt personaj priveşte scena. Deşi s-au emis numeroase ipoteze nu s-a găsit nici o legătură de rudenie între Corvineşti şi fanarioții familiei MAVROCORDAT. Aşa cum se vede pe stemă, arcaşul de la dreapta la stânga săgetează CORV-UL, de la dreapta la stânga în mijlocul numelui MAVROCORDAT, în citirea inversă este CORV.

- Dacă în heraldica medievală românească mai persistau inițiați care citeau de la dreapta la stânga, se pare că aceasta este cunoscută chiar de oamenii din popor (dacă nu cumva ne întâmpină din nou hazardul). Zicala „Merge înapoi ca RAC-ul“ este o formă de citire de la dreapta la stânga, în acest caz, RAC devine CAR, salvând zoonimul de ruşinea care îl apasă de secole.

Considerând exemplele prezentate suficiente pentru a face cunoscută vorbirea, scrierea şi citirea inversă îi lăsăm pe cititori să găsească şi alte soluții.

În credința geto-dacilor, zeul principal sau suprem (potrivit scriitorilor antici) era Salmoxis/Zalmoxis. De 7 (şapte) ori „părintele istoriei“ a consemnat teonimul cu inițiala sigma (Ó): SALMOXIS. Istoricul Herodot a trăit în secolul al V-lea a.Chr. (cca. 484-425 a. Chr.) şi s-a „documentat“ în călătoriile pe care le-a făcut în Asia, în Africa, în sudul Italiei şi pe Marea Neagră, ajungând până la Olbia/Odesa şi Bosforul Cimmerian/Peninsula Crimeea. Informațiile transmise despre geți le-a preluat de la locuitorii din coloniile greceşti de pe țărmul Pontului Euxin/Marea Neagră. După cum mărturiseşte autorul: „Aşa cum am aflat eu de la elenii care locuiesc pe țărmurile Helespontului şi ale Pontului Euxin“.

Trăind în perioada imediat următoare lui Herodot, Platon (427-347 a.Chr.) în scrierile sale ne-a transmis teonimul tot sub forma Salmoxis.

După mai bine de jumătate de mileniu, în sec. al III-lea p. Chr., Porphyrios (232-304 p.Chr.), care cunoştea opera lui Platon, despre a cărui viață a scris, ne-a transmis teonimul cu consonanta inițială Z: Zalmoxis. Considerăm că a făcut-o intenționat pentru a prezenta etimologia teonimului.

Trăind în acelaşi secol cu Herodot, fiind mult mai tânăr şi cunoscând opera „părintelui istorei“, Hellanicos a consemnat teonimul sub forma de ZAMOLXIS. După câteva secole, o serie de autori precum Mnaseas (sec. II a. Chr.), Diodor din Sicilia (cca I a. Chr.), Strabon (63 a. Chr.–29 p. Chr.), Apuleius (sec. II p. Chr.), Lucian din Samosata (125-192), Clamans din Alexandria (150-216) şi Origene (185-255) reluând relatările privind religia geto-dacilor au preferat teonimul sub forma Zamolxis. Fără a mai menționa şi alți autori, amintim doar fragmentul păstrat din lucrarea“ «Despre ortografie» a grămăticului Herodian care consemna: „Zamolxis se mai spune şi Zalmaxis şi Salmaxis“.

Geograful Strabo făcuse o afirmație care n-a fost luată în seamă: „Zeul suprem dacic este fără nume, fără calificare“.

Pelasgii nu aveau la început nume speciale pentru divinitățile lor ci le numeau simplu Čĺď'ŏň/Theos, deus, zeys/zeus – cu formele sale Dis, Deis (eolic) Sdeis/Sdeus (beotic).

Încă din vechime s-a încercat găsirea unei etimologii pentru Salmoxis/Zalmoxis, aşa Porphirios (232-304 p. Chr.) menționa că a fost „numit Zalmoxis, deoarece – la naştere – i se aruncase o piele de urs. Tracii numesc pielea (aceasta) «salmos»“. Nu ştim dacă tracii numeau pielea de urs «zalmos» (poate palmos sau pial(m)os), dar presupunem că Porphirios, cunoscând opera filozofului a ştiut că Pitagora a consemnat teonimul Salmoxis. De altfel, tot Porphirios menționa că „unii mai spun că numele de Zalmoxis înseamnă «bărbat străin»“, ceea ce înseamnă că nu avea încredere în etimologia propusă.

În elita cercetătorilor moderni care s-au ocupat de religia şi zeitatea supremă a geto-dacilor au fost: A. Xenopol, V. Pârvan, N. Iorga, W. Tomaschek, E. Rhode, I. I. Russu, M. Eliade, R. Vulcănescu, I. H. Crişan, A. Vraciu, I. Pachia – Tatomirescu, Á. Berinde ş.a.

Pentru teonimul Zalmoxis,

cercetătorii moderni au emis mai multe etimologii dintre care cele mai interesante sunt:

1.Teonimul Zalmoxis este format din: zal 'zeu'+mox=mos, moş+is (terminaţie) şi ar fi avut accepţiunea de 'zeul moş'.

2. Într-o formă nouă, aceeaşi ipoteză presupune teonimul format din Zal-mox-is. Prima parte ar avea accepţiunea de 'zeu' – zal, zel, zil (eventual zer) ca şi zios şi dios 'zeu', iar al doilea element, mox ar avea accepţiunea de 'moş', păstrat în română şi albaneză. Zalmoxis ar avea accepţiunea de zeu strămoş, precum Deus Vetus, Deus Parens, Deus Avus (A. Pandrea).

3. Teonimul Zalmoxis ar avea la bază radicalul zelmos, o formă elină coruptă a unui cuvânt tracic ce se referă la 'cer, boltă cerească, marginea, capătul lumii'. Zalmos a dat rom. 'ţărm' (A.Riza).

4. Teonimul Zalmoxis este format din Zal-mox-is, în care zal/sal ar însemna 'soare' iar mox 'moş', sintagma având accepţiunea de 'Soarele Moş'.

5. Teonimul a avut forma Zamolxis comparabil cu tracofigianul zemel-, Semele, Zamol-, la a cărui bază stă i.e. g'hem-e/ol-, din radicalul primar g'hem, variantă a lui g'hdhem = pământ, în cuvintele: avestic. zam, lit. ziame, v.sl. zemlja… iar baza zamol duce la o soluţie etimologică desăvârşită.

Polemica etimologică nu a dus la rezultatele scontate, nici una dintre ipoteze nereuşind o soluţie acceptată de specialişti. La eşecurile privind etimologia se adaugă şi dificultăţile în stabilirea acestui personaj mitic: om, zeu, filozof, rege, profet, şaman, mare preot-reformator religios, legislator, mag sau medic psihoterapeut ? Dar şi ca zeitate este controversat: zeu celest (V. Pârvan), zeu uranian (M. Eliade), zeu urano-solar (H. Daicoviciu, I.P.Tatomirescu), zeu htonic (I.I.Russu), zeu totemic întruchipând ursul(Romulus Vulcănescu), zeul carpatic al nemuririi (A. Busuioceanu), zeu mesianic etc. Zeul getic a fost identificat cu Cronos (Naseas spune că la geţi este cinstit Cronos şi că el poartă numele de Zamolxis), cu Sabazius sau cu Dionysos.

Pentru determinarea etimologiei teonimului trebuie luat în considerare:

a. Numele real al «părintelui istoriei».

b. Forma getică a teonimului.

a. Dacă nu s-ar fi păstrat «Istoriile», probabil că numele Herodot ar fi fost dat uitării. De altfel sunt relativ puţine informaţiile despre «părintele istoriei». Se pare că s-a născut în anul 484 a. Chr. la Halicarnas în Asia Mică, a trăit în Samos, apoi la Atena, iar din anul 444 a.Chr., o dată cu întemeierea coloniei Thurioi, va rămâne aici până la sfârşitul vieţii (425 a.Chr.). Numele lui Herodot a rămas unicat în decursul timpului.

Opera lui Herodot a fost tradusă în limba română, în anul 1645 de către logofătul Eustratie în timpul lui Vasile Lupu. Un manuscris a fost descoperit în anul 1908 de N. Iorga la Mănăstirea Coşula, lângă Botoşani. Era o copie executată în anul 1816 „de Ion Feciorul lui Tudor(i) blănariul din Botoşani". Manuscrisul legat în piele avea însemnarea «Istorie lui Irodot». Hazard sau miracol? IRODOT în citirea inversă este TODORI (Tudori – blănariul din Botoşani al cărui fiu Ion a copiat manuscrisul). Se constată că HERODOT în citirea inversă este TODORE. Litera «H» fiind o aspirantă nu se citea. Aşadar, autorul «Istoriilor» a fost TODOR din Halicarnas sau din Samos, Atena sau Turioi.

La români s-a conservat numele de Tudor, Todor, Toader, Todiriţă etc. Onomasticul a fost răspândit până în Anglia al cărei tron a fost ocupat şi de dinastia Tudor-ilor.

b. Mare parte din cercetători îl consideră pe SALMOXIS un zeu celest. Salmoxis „a clădit o casă pentru adunările bărbaţilor, în care îi primea şi-i punea să benchetuiască pe fruntaşii ţării, învăţându-i că nici el, nici oaspeţii săi şi nici unul din urmaşii acestora nu vor muri, ci vor merge într-un anume loc unde vor trăi pururi şi vor avea parte de toate bunătăţile /…/ Iată cum se cred nemuritori geţii: ei cred că nu mor ci acel care dispare din lumea noastră se duce la zeul Salmoxis. Unii din ei îi mai spun şi Gebeleizis. Tot la al V-lea an ei trimit la Salmoxis un sol, tras la sorţi, cu poruncă să-i facă cunoscute lucruri de care, de fiecare dată, ei au nevoie. Iată cum îl trimit pe sol. Unii din ei primesc poruncă să ţină trei suliţe (cu vârful în sus), iar alţii, apucând de mâini şi picioare pe cel care trebuie trimis la Salmoxis şi ridicându-l în sus, îl azvârle în suliţe. Dacă străpuns de suliţe – acesta moare, geţii socot că zeul lor le este binevoitor".

Interesantă este şi afirmaţia potrivit căreia în Tracia Soarele şi Liber sunt socotiţi ca aceeaşi divinitate. Ei (tracii) îl numesc Sebadius şi-i închină un cult magnific /…/ Pe colina Zilmissus se înalţă, în cinstea aceluiaşi zeu un templu rotund, având acoperişul deschis în partea de mijloc. Forma rotundă a templului sugerează forma acestui astru; şi prin vârful acoperişului lumina străbate ca să se vadă că Soarele luminează toate, revărsându-şi razele din înaltul cerului, iar când răsare el, toate pot fi cuprinse cu privirea. Bun cunoscător al religiilor antice, Macrobius (a trăit în a doua jumătate a sec. al IV-lea şi în prima jumătate a sec. al V-lea) nu aminteşte nimic despre teonimul Zalmoxis, în schimb prezintă un munte (colină) Zilmissus (evident o formă pentru Zalmoxis) pe care este înălţat un templu.

Oronimul Zilmissus este deosebit de important în încercările de elucidare a teonimului Zalmoxis.

Grecii niciodată nu transmiteau exact, nici măcar în consonanță apropiată numele străine: Zoroastres în loc de Zaratusthra, Ahrimanes în loc de Anra – Mainyu, Osiris în loc de User etc. Tot aşa, forma Salmoxis a fost o adaptare greacă iar Zalmoxis, Zamolxis – coruptele la autorii ulteriori lui „ERODOT/TODOR".

Pentru teonimul SALMOXIS sunt necesare corecturile:

- Consonanta «x» din Salmoxis a fost sigma (s). La aceeaşi concluzie au ajuns şi alți cercetători. N. Densuşianu, A. Pandrea, I. Pachia Tatomirescu, ş.a. au considerat că ar fi fost «ş» (oricum nu «x»). Vom da un singur exemplu: Alesandru/Alexandru.

- Vocala «i» din Salmoxis este o formă grecizată pentru vocala «u». Schimbarea vocalei «u» în vocala «i» a fost prezentă mai târziu în sec. I a. Chr. şi la Roma. Aşa bunăoară, într-o inscripție a lui Caius Caesar s-a acceptat litera «i» unde cei vechi aveau «u»(«u» vechi=«i» nou): optumus/optimus, maxumus/maximus. Mai înainte (vide supra) a fost citat oronimul Zilmissus pe care l-am apropiat de Zalmoxis.

După corecturile făcute rezultă:

Getic:

SALMOSUS

Grec (după 'ERODOT/TODOR): SALMOXIS

Extraordinar! În citirea inversă (vide supra HERODOT/TODOR) în limba valacă/română:

SALMOSUS va da

SUS OM LAS !

Cine să fi cunoscut limba valacă/româna în sec. al V–lea a.Chr. ? În acel secol, limba latină se vorbea doar la Roma şi în ținutul Latium. În limba latină sintagma:

SUS OM LAS ar fi fost

SUSUM (=SURSUM) HOMINEM LAXO

Se constată o înrudire între limba getă şi latină, dar (cel puțin în acest caz) apropierea între getă şi valacă/română este evidentă. Dacă dezlegarea noastră este corectă, în limba getă a existat sintagma: SUS OM LAS. Nu ştim dacă „părintele istoriei" a consemnat-o sub forma SALMOSUS/SALMOXIS sau dacă a fost greşit copiată de vreun scrib antic.

Adverbul SUS din limba valacă/română este considerat a-şi avea originea în lat. susum (=sursum) care înseamnă 'în sus, sus'. Cuvântul se păstrează astăzi numai în limba valacă/română, în italiană adverbul suso înseamnă 'deasupra'. Dacă în italiană proveniența este latină în limba valacă/română este autohtonă de origine getă, romanizarea facilitând conservarea lui la nordul Dunării. În limba valacă/română SUS are accepțiunea şi de 'în CER', 'în RAI', iar „Cel de Sus„ este Dumnezeu.

Al doilea cuvânt al sintagmei, rom. OM se consideră a-şi avea originea în lat. homo. Cuvântul se regăseşte în toate limbile romanice (it. uomo, fr. homme, sp. hombre, port. homem, sursilvană um, engad. hom), dar cele mai apropiate ca formă de cea din valacă/română sunt lad. dolom. d'm şi friulan d'm. În latină subst. homo are şi înțelesul de muritor. Există posibilitatea ca şi în limba getă să fi avut acelaşi sens. În acest caz «SUS OM LAS» ar fi putut să însemne «SUS MURITOR LAS».

Verbul LAS (inf. a lăsa) ultimul cuvânt al sintagmei este considerat din lat. laxare 'a lărgi, a mări, a întinde, a dezvolta, a prelungi, a amâna, a desface, a destinde, a dezlega'. Este unul din cuvintele existente în toate limbile romanice: it. lasciare, fr. laisser, sursilv. lascar, eng. lascar, lad. dolom. lashe, friulan. lassâ, sp. dejar, port. deixar. Cea mai apropiată formă de cea getică şi valacă/română este cuvântul friulan lassâ 'a lăsa'. Din sintagma analizată se deduce:

a. Limba getă are afinități deosebite cu limba latină.

b. Limba getă a transmis limbii române un mare număr de cuvinte care urmează să fie depistate. Este de presupus că unele inscripții şi alte consemnări în limba getă ar putea fi dezlegate utilizând limba valacă/română.

c. Geții credeau în «nemurirea sufletului». Deşi nu se cunoaşte numele zeului celest get (momentan nu este nimerit să-l dezvăluim) în sintagma «SUS OM LAS» este de presupus că se ascunde «DOMNUL/DUMNEZEUL» geților. Domnul îi primeşte pe «geții nemuritori» în «Raiul din Cer», „ținut unde supraviețuiesc veşnic, (şi) vor avea parte de toate bunurile".

Câtă dreptate avea cercetătorul Neigebaur (la mijl. sec. ×É×) care menționa că: „Filozoful Celsus compară religia creştinilor cu aceea a lui Zalmoxes, a daco-geților care au continuat să formeze un imperiu puternic".

Interesantă este şi părerea cercetătorului maghiar Huszti András, care la sfârşitul secolului al XVIII-lea afirma: „Zalmoxe a trăit înaintea naşterii domnului Christos în anul 1402, printre geții din Sciția". Fără a cunoaşte sursa de informare, afirmația cercetătorului maghiar face posibilă existența la mijlocul mileniului II a. Chr. a sintagmei «SUS OM LAS – SALMOSUS/SALMOXIS», atunci când nu se întemeiase Roma (!),«cetatea eternă».

Să ne oprim aici cu privire la Domnul get, fie «om ori vreo divinitate de-a băştinaşilor, să ne mulțumim cu cele înfățişate».

prof. Ionel CIONCHIN

■